

dr Alina Walenia
Wydział Ekonomii
Uniwersytet Rzeszowski

AUTOREFERAT
przedstawiający opis osiągnięć naukowo-badawczych
(w języku polskim)

AWelip

Spis treści

1. Imię i nazwisko	1
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.....	1
3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych	2
4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art.16 ust.2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz.U., 2016, poz.882): 2	
4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego:	2
4.2. Autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy:	2
4.3. Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.....	2
4.3.1. Cel naukowy pracy, pytania badawcze, hipotezy i metody	2
4.3.2. Osiągnięte wyniki i ich wykorzystanie.....	7
4.3.3. Wkład głównego osiągnięcia do nauk o zarządzaniu	12
5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych	14
5.1. Obszary działań naukowo – badawczych	14
5.1.1. Badania nad organizacją systemu zarządzania i kontroli środków UE	16
5.1.2. Badania działalności organów kontroli państwa w zakresie kontroli środków UE.....	18
5.1.3. Badania wpływu polityki spójności UE na system instytucjonalny w regionach.....	20
5.1.4. Badania znaczenia instrumentów prawno – finansowych polityki spójności UE w rozwoju regionów	22
5.2. Charakterystyka dorobku naukowo – badawczego	25
5.2.1. Opis publikacji	25
5.2.2. Udział w projektach naukowo – badawczych, uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych.....	26
5.2.3. Nagrody i wyróżnienia za działalność naukową	26
5.2.4. Uczestnictwo w konferencjach krajowych i zagranicznych (wygłoszone referaty).....	26
5.2.5. Inne osiągnięcia, w tym w zakresie popularyzacji nauki i dydaktyki	27

Adriana

1. Imię i nazwisko

dr Alina Walenia
Wydział Ekonomii
Uniwersytet Rzeszowski

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

- Doktor nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii. Stopień doktora uzyskany 10.03.2008 r. w Kolegium Zarządzania i Finansów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, tytuł rozprawy: „*Finansowanie rozwoju regionalnego w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej na przykładzie Podkarpacia*” napisanej do kierunku prof. dr hab. Elżbiety Marciszewskiej (recenzenci: prof. dr hab. Jan Adamczyk Politechnika Rzeszowska, prof. dr hab. Jan Zalewski, SGH Warszawa).
- Doktor nauk rolniczych w zakresie zootechniki. Stopień doktora uzyskany 8.03.1998 r. na Wydziale Zootechnicznym Akademii Rolniczej w Lublinie, tytuł rozprawy: „*Czynniki warunkujące stan i kierunki rozwoju produkcji mleczarskiej w regionie południowo – wschodniej Polski*” napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Kazimierza Kamienieckiego (recenzenci: prof. dr hab. Zygmunt Litwińczuk, Akademia Rolnicza w Lublinie, prof. dr hab. Jan Fereniec, Akademia Podlaska w Siedlcach)
- Dyplom ukończenia pięcioletnich studiów magisterskich na Zamiejscowym Wydziale Ekonomiki Produkcji i Obrotu Rolnego w Rzeszowie, Akademii Rolniczej im. H. Kołłątaja w Krakowie w latach 1980-1985

Studia podyplomowe i doktoranckie

- trzyletnie studia doktoranckie (certyfikat) – Kolegium Zarządzania i Finansów SGH w Warszawie (2001 - 2004)
- studia podyplomowe – **Bankowość** – Akademia Ekonomiczna w Krakowie (1996 r.)
- studia podyplomowe – **Prawo gospodarcze** – Akademia Ekonomiczna w Krakowie (1997 r.)
- studia podyplomowe – **Integracja europejska** – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (2001 r.)
- studia podyplomowe – **Przygotowanie pedagogiczne** – Uniwersytet Rzeszowski (2004 r.)
- studia podyplomowe - **Polityka gospodarcza i instytucje Unii Europejskiej** – SGH w Warszawie (2006 r.)
- studia podyplomowe - **Audyt i kontrola w jednostkach sektora finansów publicznych** – SGH w Warszawie (2008 r.)
- studia podyplomowe – **Etyka, filozofia i wiedza o kulturze** – Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie (2009 r.).

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych

- Od 8.02.2004 r. do 31.01.2016 r. na stanowisku adiunkta, a od 1.02.2016 r. do nadal na stanowisku starszego wykładowcy na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Od 1.08.1986 r. do nadal w Delegaturze Najwyższej Izby Kontroli w Rzeszowie na stanowisku głównego specjalisty kontroli państwowej.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art.16 ust.2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz.U., 2016, poz.882):

4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego:

Monografia naukowa pt. „**Mechanizmy kontroli instrumentów prawno – finansowych polityki spójności UE w perspektywie finansowej 2014 – 2020**”

4.2. Autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy:

Alina Walenia „**Mechanizmy kontroli instrumentów prawno – finansowych polityki spójności UE w perspektywie finansowej 2014 – 2020**”, Wyd. Difin, Warszawa 2018, ISBN: 978-83-8085-570-0, liczba stron: 368.

Recenzentami wydawniczymi byli:

prof. dr hab. Elżbieta Chojna – Duch – Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego

prof. dr hab. Witold Modzelewski – Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego

4.3. Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

4.3.1. Cel naukowy pracy, pytania badawcze, hipotezy i metody

Celem naukowym pracy była identyfikacja i ocena funkcjonowania oraz organizacji systemu zarządzania i kontroli środków Unii Europejskiej (UE) z przeznaczeniem na politykę spójności w Polsce w perspektywie finansowej 2014 – 2020. Podjęcie badań w zakresie mechanizmów kontroli środków UE uzasadnione było potrzebą przeprowadzeniem analizy najważniejszego obszaru w procesie zarządzania środkami UE jakim jest system kontroli. Zapewnienie skutecznego systemu kontroli ma istotny wpływ na zapobieganie nieprawidłowościom, ich wykrywanie i korygowanie, a tym samym efektywne wykorzystanie środków UE¹.

W procesie wdrażania polityki spójności państwa członkowskie korzystają z autonomii proceduralnej, oznaczającej swobodę wyboru procedur prawnych wykorzystywanych do celów transpozycji, stosowania i zapewnienia przestrzegania prawa UE w krajowych porządkach prawnych. W zakresie organizacji systemu zarządzania i kontroli państwa członkowskie zobowiązane zostały podejmować ustanowione w przepisach UE działania implementacyjne, które w okresie programowania 2014 - 2020 określa rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)

¹J. Łacny, *Ochrona interesów finansowych Unii Europejskiej w dziedzinie polityki spójności*. Wolters Kluwer, 2010, s. 143 – 144.

nr 1303/2013², rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 480/2014 uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013³, a także rozporządzenie finansowe Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012⁴.

Procedury kontroli środków UE w państwach członkowskich powinny uwzględniać dwie najważniejsze cechy:

- skutecznie wykrywać nieprawidłowości przed dokonaniem płatności ze środków publicznych,
- nie utrudniać realizacji projektów przez beneficjentów.

Przegląd literatury związanej z podmiotem badań dowodzi, że mało rozpoznany jest obszar organizacji i funkcjonowania systemu kontroli środków UE oraz jego spójności z przepisami prawa UE obowiązującego w bieżącej perspektywie finansowej 2014 - 2020.

Prezentowane badania mają zatem istotne znaczenie teoretyczne i praktyczne ponieważ zwracają uwagę na następujące fakty:

- nowy paradygmat europejskiej polityki spójności w latach 2014 – 2020 oraz jej znaczenie dla Polski,
- zgodność systemu zarządzania i kontroli środków UE z wymogami w tym zakresie prawa krajowego i unijnego,
- zakres zmian systemu zarządzania i kontroli w perspektywie finansowej 2014 – 2020 w porównaniu do poprzednich okresów programowania,
- ocenę skuteczności funkcjonowania systemu kontroli środków UE stworzonego przez organy kontroli państwa,
- wskazują rolę systemu zarządzania i kontroli w procesie przeciwdziałania nadużyciom finansowym ze środków UE.
- określają schemat współpracy organów kontrolnych w procesie przeciwdziałania skutkom nadużyć finansowych ze środków UE.

Istotnym problemem badawczym jest więc ocena funkcjonowania systemu kontroli na poszczególnych etapach zarządzania środkami UE z przeznaczeniem na politykę spójności w Polsce. Kolejnym obszarem jest omówienie zadań kontrolnych i procedur instytucji uczestniczących w procesie zarządzania środkami UE oraz organów kontroli państwa. Przesłanką podjętej problematyki badawczej było zweryfikowanie, czy i w jakim zakresie działania kontrolne instytucji zaangażowanych w proces zarządzania środkami UE oraz organów kontrolnych państwa przyczyniają się do przeciwdziałania powstawaniu nadużyć finansowych oraz czy skutecznie sprawują nadzór nad wykorzystaniem tych środków.

Warto również podkreślić, że podjęty problem badawczy jest aktualny również według opinii recenzentów wydawniczych monografii. Zdaniem Prof. dr hab. Elżbiety Chojny – Duch znajomość procedur systemu zarządzania i kontroli środków UE stanowi istotny warunek efektywnego ich wykorzystania. W tym kontekście Profesor E. Chojna – Duch uważa problem badawczy za bardzo aktualny i ważny ze względów teorii – poznawczych jak i aplikacyjnych. Stąd też istotna dla nauki i praktyki staje się tak szeroko ujęta tematyka podejmowana w opiniowanej publikacji. Z kolei według opinii Prof. dr. hab. Witolda Modzelewskiego do najważniejszych aspektów przesądzających o tym, że podjęty przeze mnie temat jest aktualny i ważny, tak dla teorii jak i praktyki, jest to, że odnosi się do:

- modelu tworzenia prawa realizującego politykę spójności,
 - implementacji prawa UE w Polsce,
 - skuteczności rozwiązań w zakresie przepisów prawa w zakresie kontroli obowiązujących w Polsce,
- Profesor W. Modzelewski uważa, że poruszana w pracy problematyka jest ważna i wymaga analiz o charakterze naukowym i praktycznym.

Szczegółowe **cele poznawcze** przedstawiają się następująco:

- identyfikacja czynników warunkujących proces absorpcji środków UE,
- prezentacja zakresu i kryteriów kontroli środków UE wykonywanej przez instytucje zaangażowane w proces zarządzania programami operacyjnymi (instytucje zarządzające, pośredniczące i wdrażające, certyfikujące i instytucja audytowa),

² Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013

³ Dz. Urz. UE L 138 z 13.05.2014,

⁴ Dz. Urz. L 362 z 31.12.2012.

- ocena zmian w zakresie organizacji systemu zarządzania i kontroli środków UE w poszczególnych okresach programowania (perspektywy finansowe: 2007 – 2013, 2014 – 2020),
- analiza procedur kontrolnych stosowanych przez organy uprawnione do kontroli finansów publicznych, w tym także środków z budżetu UE w Polsce,
- ocena funkcjonowania systemu kontroli stworzonej przez organy państwa (KAS, NIK, RIO, Prezes Urzędu Zamówień Publicznych). Analiza porównawcza ustawowych zadań organów kontroli państwa w zakresie kontroli środków UE,
- zidentyfikowanie najczęściej występujących nieprawidłowości w procesie zarządzania środkami UE,
- ocena komunikacji oraz koordynacji działań kontrolnych między organami kontroli państwa m.in. w zakresie planowania kontroli, kryteriów oceny, procedur odwoławczych,
- ocena efektywności działań instytucji kontrolnych mierzona wykrytymi nieprawidłowościami, m.in. zgłoszonymi do Komisji Europejskiej.
- identyfikacja barier ograniczających sprawność, efektywność i skuteczność funkcjonowania systemu kontroli i zarządzania środkami z budżetu UE.

Celem aplikacyjnym przeprowadzonych badań jest przedstawienie zainteresowanym podmiotom, tj. beneficjentom środków UE, instytucjom utworzonym w ramach systemu zarządzania i kontroli programów operacyjnych, przedstawicielom organów kontroli państwa kontrolujących finanse publiczne, wyników badań w zakresie:

- czynników warunkujących proces absorpcji środków UE w perspektywie finansowej 2007 – 2013 oraz sformułowanych wniosków i rekomendacji mających na celu usprawnienie procesu zarządzania środkami UE w bieżącej perspektywie finansowej,
- organizacji systemu kontroli środków UE, czynników decydujących o jego sprawności i efektywności działania,
- kryteriów kontroli oraz stwierdzanych nieprawidłowościach, obszarów ich występowania.

Wyniki badań w zakresie mechanizmów funkcjonowania systemu kontroli środków UE powinny być wykorzystane przez przedstawicieli instytucji zarządzających programami operacyjnymi, a także przez organy kontroli państwa. Analiza tych badań może być także istotna dla beneficjentów środków UE biorących bezpośredni udział w procesie ich aplikacji i rozliczania. Wyniki analizy procedur i zakresu kontroli oraz stwierdzanych nieprawidłowości przez instytucje i organy kontroli państwa mogą mieć korzystny wpływ na ograniczenie niezgodnego z prawem ich wykorzystania oraz nadużyć finansowych. Ponadto przeprowadzone badania wskazują, że powinny zostać podjęte działania w celu ustanowienia spójnego systemu kontroli środków UE utworzonego przez organy kontroli państwa.

Ponadto **celem metodycznym** przeprowadzonych badań była konstrukcja i walidacja modelu teoretyczno - praktycznego przedstawiającego poszczególne etapy zarządzania środkami UE w perspektywie finansowej 2014 – 2020, a dotyczącego:

- programowania środków UE na poziomie unijnym i krajowym,
- procesu ewaluacji programów operacyjnych,
- zarządzania finansowego środków UE (przepływy kapitałowe i dokumentów),
- systemu instytucjonalnego zaangażowanego w zarządzanie i kontrolę środków UE (system audytów, kontrola projektów, certyfikacja, poświadczanie płatności, wnioskowanie o płatność).
- nadzoru i kontroli nad beneficjentami środków UE (zadania instytucji zarządzającej, certyfikującej i audytowej oraz formy dokumentowania tych czynności),
- etapów czynności sprawdzających w audycie desygnacyjnym wykonywanych przez instytucję audytową (struktura organizacyjna i zadania KAS w zakresie desygnacji oraz dokumentowanie tych czynności),
- kontroli realizacji projektu współfinansowanego ze środków UE (rodzaje kontroli, instytucje unijne oraz krajowe, zarządzające programem operacyjnym, kryteria kontroli, wyniki tych kontroli, najczęściej stwierdzane nieprawidłowości).

Główne problemy badawcze monografii sprowadzają się do odpowiedzi następujące pytania:

1. Jakie czynniki warunkują oraz jakie bariery ograniczają sprawność i skuteczność oraz efektywność utworzonego systemu kontroli wydatkowania środków z budżetu UE?

2. Czy organy kontroli w Polsce dysponują adekwatnymi instrumentami prawnymi do wykonywania zadań związanych z kontrolą wykorzystania środków z budżetu UE?

3. Czy i w jakim zakresie organy kontroli realizują założenia rozporządzenia 1303/2013 oraz postanowienia Komisji Europejskiej związane z organizowaniem systemów kontroli, zapobieganiem i ujawnianiem oraz korygowaniem nadużyć finansowych w wydatkowaniu środków UE?

3. Jaki zakres zadań kontrolnych ustalony został dla poszczególnych instytucji zaangażowanych w proces zarządzania środkami UE oraz dla organów kontroli państwa. Czy zorganizowany został system kontroli środków UE w Polsce? Czy nie pokrywają się procedury i zakres zadań poszczególnych organów kontrolnych oraz w jaki sposób organy te współpracują w zakresie wykrywania nieprawidłowości?

W pracy sformułowane zostały następujące **hipotezy badawcze**:

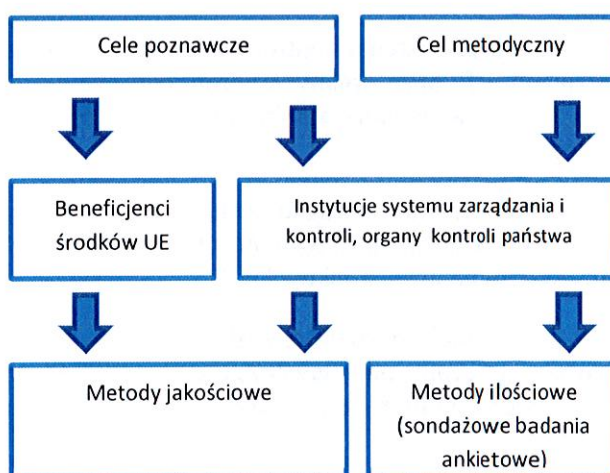
1. Wdrożenie sprawnego systemu zarządzania i kontroli środków z budżetu UE z przeznaczeniem na politykę spójności w Polsce polegającego na ustanowieniu spójnego i zharmonizowanego zakresu zadań dla instytucji zaangażowanych w procedury kontroli i monitoringu ma istotny wpływ na ograniczenie nieprawidłowości w wykorzystaniu tych środków.

2. Wprowadzenie ujednoczonych standardów w zakresie zasad planowania kontrolnego, procedur kontroli i kryteriów oceny obowiązujących wszystkie organy kontroli ma istotny wpływ na efektywność wykonywania zadań kontrolnych przez te instytucje. Efekty działań w tym zakresie zależą od sprawności systemu kontroli środków UE, w którym powinny być ujednoczone procedury planowania, kontroli, a także realizacji zaleceń pokontrolnych.

3. Zapewnienie sprawnej komunikacji oraz koordynacji działań między instytucjami kontrolnymi poprzez wprowadzenie ogólnych standardów w tym zakresie ma wpływ na sprawność planowania kontroli, eliminowanie występujących nieprawidłowości, a tym samym na efektywność działań instytucji kontrolnych w Polsce.

Realizując założone cele monografii analizie poddano obowiązujące w perspektywie finansowej 2014 – 2020 przepisy prawa unijnego i krajowego. Badaniem objęto 3 grupy podmiotów, tj. beneficjentów środków UE, instytucje zaangażowane w proces zarządzania i kontroli środków (instytucje zarządzające, certyfikujące, audytowa), a także przedstawicieli organów kontroli państwa (rys.1).

Rys. 1 Projekt badania

Źródło: opracowanie własne

Badania jakościowe (interpretatywne) obejmowały opis i analizę następujących obszarów związanych z zarządzaniem środkami UE, tj.:

- organizację systemu zarządzania i kontroli środków UE, obowiązujących procedur kontroli instytucji funkcjonujących w tym systemie i uczestniczących w procesie wdrażania programów operacyjnych w Polsce,

- procedur kontrolnych organów kontroli państwa mających istotne znaczenie w procesie zapobiegania i ujawniania nieprawidłowości i nadużyć finansowych (NIK, KAS, RIO, Prezes Urzędu Zamówień Publicznych),

- instrumentów prawnych, którymi dysponują instytucje w systemie zarządzania i kontroli oraz ograny kontroli państwa, mających na celu wdrażanie prawa UE, szczególnie rozporządzenia 1303/2013,

- działalności organów kontroli w wykrywaniu nieprawidłowości i nadużyć finansowych, wykonywanych zadań w tym zakresie przez organy Krajowej Administracji Skarbowej (KAS), NIK, Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych (UZP), RIO.

Metodyka prowadzonych badań zakładała połączenie badań ilościowych (sondażowych) oraz jakościowych (analiza literatury, dokumentów, aktów prawnych). Dzięki temu możliwa była eliminacja słabych stron związanych z zastosowaniem pojedynczego podejścia, co pozwalało uzyskać większą pewność uzyskanych wyników badania⁵.

Badania ilościowe (ankiety, wywiady) mające uzupełnić badania jakościowe przeprowadzone zostały w następujących grupach:

- wybranych losowo 160 wnioskodawców i beneficjentów środków UE (przedsiębiorców, jednostek samorządu terytorialnego i innych podmiotów) realizujących projekty współfinansowane ze środków UE w ramach programów operacyjnych wdrażanych w perspektywie finansowej 2007 – 2013. Celem badań ankietowych było wyszczególnienie czynników warunkujące absorpcję środków UE, w tym systemu kontroli, występujących w perspektywie 2007 – 2013, które powinny być szczególnie uwzględnione w procesie zarządzania środkami UE w bieżącej perspektywie 2014 – 2020.

- wybranych losowo 160 samorządów gmin wiejskich z regionów Polski wykazujących najniższy wskaźnik dochodów własnych na 1 mieszkańca i niski udział środków UE w budżecie gminy. Celem badań ankietowych było wyszczególnienie uwarunkowań procesu absorpcji środków UE przez wybraną grupę beneficjentów, a także ocena stopnia przygotowania beneficjentów środków UE.

- 30 przedstawicieli organów kontroli środków UE (KAS, RIO, NIK, Prezesa UZP) w formie scenariusza wywiadu oceniającego system kontroli środków UE sprawowany przez organy kontroli państwa.

Wnioski sformułowane na podstawie powyższych badań ilościowych przyczyniły się do osiągnięcia zasadniczych celów pracy, tj.:

- oceny sprawności oraz skuteczności systemu kontroli wykonywanej przez instytucje zaangażowane w proces zarządzania środkami UE oraz organy kontroli państwa w zakresie wykrywania oraz zapobiegania nieprawidłowościom w wykorzystaniu środków z budżetu UE z przeznaczeniem na politykę spójności w Polsce.

- skonfrontowania zasad i procedur oraz zakresu zadań organów państwa przeprowadzających kontrole środków z budżetu UE - z normami prawnymi obowiązującymi w tym zakresie. Ustalenie czy organy te tworzą spójny system kontroli środków UE?

- oceny komunikacji oraz koordynacji działań między organami kontroli w zakresie tworzenia kryteriów oceny, wytycznych, procedur odwoławczych czy wprowadzania ogólnych standardów w tym zakresie. Wdrożenie zasad komunikacji i koordynacji ma na celu poprawę sprawności i efektywności systemu kontroli.

⁵ N. Denzin (1978). Sociological methods. A sourcebook. New York: McGraw-Hill.

T.D. Jick, (1979). Mixing qualitative and quantitative methods: Triangulation in action, Administrative Science Quarterly, 24, s.602 – 611.

4.3.2. Osiągnięte wyniki i ich wykorzystanie

Konstrukcja monografii, jak i przyjęte metody badawcze wynikały z postawionych w pracy celów i tez badawczych, co miało wpływ na następujące ujęcie badanej problematyki w strukturze monografii.

W rozdziale pierwszym: *Uwarunkowania prawne i organizacyjne zarządzania instrumentami finansowymi polityki spójności w perspektywie finansowej 2014 – 2020* analizie poddano podstawy prawne i kierunki wsparcia oraz cele proinwestycyjnej i proinnowacyjnej polityki spójności UE. Przedstawiony został nowy paradygmat europejskiej polityki spójności oraz jej znaczenie dla Polski. Zaprezentowany został proces ewaluacji zasad finansowania polityki spójności i instytucje biorące w nim udział. Zgromadzony materiał empiryczny pozwolił wyszczególnić czynniki warunkujące proces wykorzystania środków z budżetu UE w perspektywie 2007 – 2013, a także ocenić stopień przygotowania beneficjentów do pozyskiwania tych środków.

W podsumowaniu rozdziału sformułowane zostały wnioski i rekomendacje mające na celu usprawnienie procesu zarządzania środkami UE w bieżącej perspektywie finansowej.

W rozdziale drugim: *Zadania instytucji UE i państw członkowskich w procesie zarządzania instrumentami finansowymi polityki spójności* analizie poddany został układ instytucjonalny UE odpowiedzialny za kontrole i prawidłowe zarządzanie funduszami europejskimi w perspektywie finansowej 2014 - 2020. W rozdziale tym przedstawiona została zasada podziału zarządzania w wykonaniu budżetu UE oraz wynikające z niej obowiązki dla państw członkowskich. Omówione zostały podstawowe zadania Komisji Europejskiej w zakresie kontroli środków UE wdrażanych w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i Funduszu Spójności (FS), w tym proces przeprowadzania audytów przez Dyrekcję Generalną Komisji Europejskiej. Przedmiotem analizy były procedury i skuteczność dochodzeń administracyjnych Europejskiego Urzędu ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) prowadzone w związku z nadużyciami środków UE. Przedstawiona została działalność Europejskiego Trybunału Obrachunkowego w zakresie kontroli wykorzystania środków UE przeznaczonych na politykę spójności.

W rozdziale trzecim: *Krajowe zasady kontroli środków UE stosowane przez instytucje uczestniczące w procesie ich wdrażania w perspektywie 2014 – 2020* analizie poddany został system instytucjonalny utworzony w celu zarządzania programami operacyjnymi. Szczególnym obszarem badań był zakres i procedury kontroli środków UE stosowane przez instytucje uczestniczące w procesie ich wdrażania w perspektywie 2014 – 2020, ze wskazaniem zmian w porównaniu do poprzedniego okresu finansowania. Ocenie poddany został zakres implementacji prawa unijnego do krajowego porządku prawnego w zakresie organizacji systemu zarządzania i kontroli programów operacyjnych. Zaprezentowany został schemat kontroli projektów współfinansowanych ze środków UE. Scharakteryzowany został system zarządzania i kontroli środków UE, w tym zakres zadań kontrolnych poszczególnych instytucji (zarządzającej, pośredniczącej, certyfikującej i audytowej). W rozdziale tym wyszczególnione zostały procedury oraz rodzaje kontroli wykonywanej przez instytucje tworzące system zarządzania programów operacyjnych. Omówione zostały zasady audytu desygnacyjnego, jego procedury oraz zadania w tym zakresie instytucji audytowej. Istota audytu desygnacyjnego wprowadzonego w perspektywie finansowej 2014 – 2020 została porównana do poprzednio obowiązujących zasad audytowych środków UE.

W rozdziale czwartym: *Zakres kontroli organów państwa w procesie wykorzystania środków UE w Polsce* analizie poddano zakres, procedury oraz kryteria kontroli sprawowanej przez organy państwa w zakresie gospodarowania środkami unijnymi w Polsce (KAS, RIO, NIK, Prezes Urzędu Zamówień Publicznych). Zdiagnozowane zostały uwarunkowań organizacyjno-prawnych działalności instytucji kontrolnych, z uwzględnieniem zakresu kontroli oraz kryteriów oceny wydatkowanych środków UE. Wskazane zostały rekomendacje dotyczące systemu zamówień publicznych wynikające z przeprowadzonych badań.

Analizie poddane zostały zasady kontroli skarbowej środków UE, procedury kontrolne w procesie zamówień publicznych finansowanych ze środków UE oraz zasady kontroli NIK i RIO. Wyszczególnione zostały najczęściej występujące nieprawidłowości, szczególnie związane z udzielaniem zamówień publicznych. Wyniki badań umożliwiły dokonanie oceny koordynacji

i współpracy pomiędzy organami kontroli w państwie, które powinny tworzyć instytucjonalną kontrolę środków UE.

Rozdział piąty: *Zasady współdziałania organów kontroli w procesie wykrywania nadużyć finansowych dotyczących środków UE w Polsce* przedstawia zasady współpracy i koordynacji działań organów państwa w procesie przeciwdziałania nadużyciom finansowym środków UE. Zdiagnozowane zostały przesłanki występowania nadużyć finansowych, a także postępowanie uprawnionych organów państwa w zakresie ich wykrywania. Z wykorzystaniem danych statystycznych przeprowadzona została analiza stwierdzonych nieprawidłowości i nadużyć finansowych środków UE podlegających raportowaniu do KE. Opracowany został schemat analizy zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych środków UE. W rozdziale tym wskazane zostały etyczne zasady postępowania dla pracowników instytucji uczestniczących w procesie zarządzania środkami UE.

Problematyka podjęta w niniejszej monografii, sprowadzająca się do oceny funkcjonowania systemu kontroli środków UE z przeznaczeniem na politykę spójności ma wiele ważnych uwarunkowań odnoszących się do aspektów ekonomicznych i społecznych. Sprawność tego systemu w decydującym zakresie przyczynia się do poprawy efektywności wykorzystania środków UE, a przede wszystkim ogranicza ryzyko wykorzystania tych środków niezgodnie z przeznaczeniem. Realizując cel niniejszego opracowania obejmujący analizę mechanizmów kontroli środków UE z przeznaczeniem na politykę spójności w perspektywie finansowej 2014 – 2020 oraz weryfikując hipotezy badawcze uzyskano wyniki badań własnych, które potwierdziły sprawność funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli środków UE w Polsce. Analiza potwierdziła, że wdrożenie systemu zarządzania i kontroli środków z budżetu UE z przeznaczeniem na politykę spójności polegającego na ustanowieniu spójnego i zharmonizowanego zakresu zadań dla instytucji zaangażowanych w procedury kontroli i monitoringu ma istotny wpływ na ograniczenie nieprawidłowości w wykorzystaniu tych środków.

W związku z implementacją prawa UE w ramach poszczególnych programów operacyjnych określonych Umową Partnerstwa zorganizowany został sprawnie funkcjonujący system zarządzania i kontroli środków UE. System ten utworzony został stosownie do przepisów prawnych UE, szczególnie obowiązującego rozporządzenia ogólnego 1303/2013 oraz ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020 (tzw. ustawie wdrożeniowej)⁶. Wyodrębnione zostały instytucje zaangażowanych w proces zarządzania środkami UE (instytucje zarządzające, pośredniczące, wdrażające, certyfikujące oraz instytucja audytowa) oraz ustanowiony został spójny i zharmonizowany zakresu zadań dla tych instytucji zaangażowanych w procedury kontroli i ewaluacji środków UE z przeznaczeniem na politykę spójności w Polsce. Skuteczność tego systemu oceniona została na podstawie jego udziału w wykrywaniu nieprawidłowości. Stwierdzono, iż ponad 80% przypadków niewłaściwego wykorzystania środków unijnych jest wykrywana przez instytucje uczestniczące we wdrażaniu programów operacyjnych, tj. instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące oraz instytucje wdrażające.

Od zbudowania i uruchomienia efektywnego systemu programowania, zarządzania, ewaluacji, oraz kontroli (zarówno w skali kraju, jak i regionów) środków UE uzależniona jest zdolność do ich absorpcji. Regiony Polski objęte zostały przedmiotem polityki strukturalnej UE dlatego też działania mające na celu przygotowanie do ich efektywnego wykorzystania muszą dotyczyć wszystkich poziomów administracji publicznej (krajowego, regionalnego oraz lokalnego), a także najważniejszych partnerów społecznych, w tym instytucji środowiska biznesowego. Ustanowiony w Polsce system zarządzania i kontroli środków UE jest zgodny z rozwiązaniami UE i równocześnie dostosowany do specyfiki polskich rozwiązań administracyjnych, prawnych i instytucjonalnych. O skuteczności tego systemu informuje wysoki wskaźnik absorpcji środków UE w ramach poszczególnych programów operacyjnych, wynoszący w perspektywie finansowej 2007 – 2013 ponad 90% zakontraktowanej planowanej alokacji. System ten w bieżącej perspektywie finansowej został udoskonalony i dostosowany do prawa UE głównie określonego rozporządzeniem 1303/2013.

⁶ Ustawa z 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020 (t.j. Dz.U 2017, poz. 1460 ze zm.).

Handwritten signature

System kontroli opiera się na podziale odpowiedzialności między Komisją Europejską a administracjami krajów członkowskich. Państwa i regiony mają decydujący wpływ na to, jak wykorzystane zostaną środki unijne i ponoszą odpowiedzialność za właściwe zarządzanie tymi środkami. Komisja Europejska kontroluje zgodność finansowania z celami programów i zasad obowiązujących w UE stosownie do postanowień Strategii Europa 2020 na rzecz *inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*⁷. Krajowe kontrole wydatkowania unijnych środków w ramach systemu zarządzania i kontroli przeprowadzane są na trzech szczeblach: instytucji zarządzającej programem, instytucji certyfikującej oraz instytucji audytowej zgodnie z ustalonymi procedurami, które zostały ujednolicone i zatwierdzone przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, a następnie przez Komisję Europejską.

Zadaniem instytucji zarządzających, instytucji pośredniczących i wdrażających programy operacyjne jest kontrola wywiązywania się beneficjentów z warunków umowy o dofinansowanie projektu, raportów o postępie jego realizacji, wniosków o płatność, a także sprawozdań z wdrażania projektu. Drugi szczebel kontroli to instytucje certyfikujące, których zadaniem jest poświadczenie KE, iż wnioski o refundację wydatków są prawidłowe, właściwie zaksięgowane i zgodne z unijnymi zasadami.

Z przeprowadzonych badań wynikało, że w perspektywie finansowej 2014 – 2020 ministrowi właściwemu ds. rozwoju regionalnego przypisany został szeroki zakres uprawnień w ramach procesu decyzyjnego w zarządzaniu środkami UE, tj. udzielnie i wycofywanie desygacji, pełnienie funkcji państwa członkowskiego w rozumieniu rozporządzenia 1303/2013, pełnienie funkcji instytucji zarządzającej i instytucji certyfikującej (dla krajowych programów operacyjnych, które również podlegały desygacji). Wskazanie tak istotnych procesów decyzyjnych w perspektywie finansowej 2014 – 2020 dla ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego wzbudzało wątpliwości, co do niezależności i bezstronności podejmowanych rozstrzygnięć w zakresie w zarządzaniu środkami UE. W rzeczywistości ma to istotny wpływ na sprawność podejmowanych decyzji w zakresie zarządzania środkami UE.

W okresie programowania 2014 – 2020 w systemie zarządzania środkami UE wprowadzony został proces certyfikacji wydatków określony rozporządzeniem 1303/2013, w którym wskazano, że każdy z krajów członkowskich zobowiązany został do wyznaczenia dla programów operacyjnych Instytucji Koordynującej Proces Certyfikacji (IKPC). Funkcję tę pełni komórka organizacyjna w ministerstwie właściwym do spraw rozwoju regionalnego odpowiedzialna za koordynację wdrażania funduszy UE w Polsce⁸. Oznacza to, że w ramach programów operacyjnych nie funkcjonuje oddzielna instytucja certyfikująca oraz instytucje pośredniczące w certyfikacji. Nastąpiło przejście zadań w zakresie certyfikacji wydatków przez instytucje zarządzające programami operacyjnymi, w tym także regionalnymi. W celu zachowania rozdziału funkcji zarządzającej od certyfikującej w instytucjach zarządzających, stosownie do art. 72 lit. a) rozporządzenia nr 1303/2013 zapewniono, że poświadczenie poniesionych wydatków zostało instytucjonalnie i proceduralnie rozdzielone od zadań związanych z zarządzaniem i kontrolą. Przejęcie zadań w zakresie certyfikacji przez instytucje zarządzające regionalnymi programami operacyjnymi (samorządy województw) wymagało przygotowania organizacyjnego i kadrowego, gdyż zadania te wykonywane po raz pierwszy (w poprzedniej perspektywie finansowej zadania te wykonywane były przez wojewodów).

Badania potwierdziły, że pozytywnym rozwiązaniem było poszerzenie kompetencji instytucji zarządzającej o zadania w zakresie certyfikacji w poszczególnych programach operacyjnych, w tym szczególnie regionalnych. Zmiany stanowią główny element wprowadzonych przez Komisję Europejską uproszczeń w zakresie zarządzania środkami UE. Takie rozwiązanie zmniejsza liczbę instytucji, obniża koszty administracyjne oraz przyspiesza refundację środków przekazywanych z budżetu UE dla beneficjentów. Wprowadzenie usytuowanie zadań w zakresie certyfikacji szczególnie istotnych w procesie zarządzania środkami UE w jednej instytucji zarządzającej wymagało zmian organizacyjnych i kadrowych mających na celu przeciwdziałanie zjawiskom korupcyjnym.

⁷ Bruksela 3.3.2010 KOM (2010) 2020 wersja ostateczna

⁸ Wytoczne w sprawie warunków certyfikacji oraz przygotowania prognoz wniosków o płatność w ramach programów operacyjnych 2014 – 2020. Minister Infrastruktury i Rozwoju, 31.03.2015 r.

W instytucji zarządzającej wykonywanie zadań w ramach certyfikacji (sporządzanie, weryfikująca i zatwierdzanie wniosków o płatność do Komisji Europejskiej oraz zestawienia wydatków) zostało oddzielony od zadań związanych z:

- weryfikacją wniosków o dofinansowanie oraz wyborem projektów do dofinansowania,
- procesem zawierania i rozwiązywania umów o dofinansowanie,
- weryfikacją wydatków poniesionych w ramach realizowanych projektów i wykazanych we wnioskach o płatność złożonych przez beneficjentów, w tym również instytucje systemu wdrażania danego programu operacyjnego w ramach realizowanych projektów własnych i pomocy technicznej,
- przeprowadzaniem kontroli,
- wydawaniem decyzji o umorzeniu w całości lub w części lub o odroczeniu albo rozłożeniu na raty spłaty należności wynikających z obowiązku zwrotu środków, decyzji o zapłacie odsetek lub decyzji o zwrocie środków, o których mowa odpowiednio w art. 61, 189 i 207 ustawy o finansach publicznych⁹.

W Polsce w zdecydowanej większości czynności sprawdzające w ramach kontroli programu operacyjnego były wykonywane przez instytucje zaangażowane w zarządzanie instrumentami wsparcia ze środków UE, tj. instytucję zarządzającą, instytucję pośredniczącą, instytucję wdrażającą. W perspektywie finansowej 2014 – 2020 wprowadzony został proces desygnacji, będący potwierdzeniem spełnienia przez zobowiązane instytucje warunków zapewniających prawidłową realizację programu operacyjnego. Państwo członkowskie powiadamia KE¹⁰ o dacie i formie przeprowadzonej na odpowiednim szczeblu procedury desygnacyjnej instytucji zarządzającej i w stosownych przypadkach także instytucji certyfikującej, przed przedłożeniem KE pierwszego wniosku o płatność okresową.

Institucje podlegające desygnacji w danym programie operacyjnym zostały wskazane w opisie funkcji i procedur, którego wzór określa załącznik III do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 1011/2014¹¹. Zadaniem ministra ds. rozwoju pełniącego funkcję Instytucji Koordynującej Proces Certyfikacji oraz udzielającego desygnacji jest przeprowadzanie planowych i doraźnych kontroli w celu potwierdzenia spełniania kryteriów desygnacji w ww. podmiotach podlegających desygnacji. Zadania te wykonuje komórka organizacyjna właściwa w zakresie procesu desygnacji w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego. Minister Rozwoju przeprowadza także kontrole planowe, których celem jest potwierdzenie utrzymania przez zobowiązane podmioty kryteriów desygnacji, o których mowa w załączniku XIII do rozporządzenia nr 1303/2013. Należy podkreślić, iż instytucje uprawnione do przeprowadzania kontroli wdrażania programu operacyjnego w ramach systemu zarządzania i kontroli mogą zlecać dokonywanie czynności sprawdzających poprawność realizacji umów o dofinansowanie przez beneficjentów podmiotom zewnętrznym. Do tych podmiotów należy zaliczyć przede wszystkim firmy audytowe. Odpowiedzialnością państwa członkowskiego jest kontrola finansowa wykorzystanych środków UE. W Polsce kontrolę finansową obejmującą sprawdzanie skuteczności zastosowanych systemów zarządzania i kontroli oraz kontrolę 5% kwalifikowanych wydatków przeprowadzają izby administracji skarbowej (poprzednio urzędy kontroli skarbowej).

W trzecim obszarze skuteczność systemu zarządzania ocenia krajowa instytucja audytowa, która przekazuje Komisji Europejskiej raport i opinię audytową. Na podstawie tych opinii i innych informacji otrzymanych z krajów członkowskich, jak również własnych kontroli, Komisja Europejska sporządza swoje roczne raporty audytowe. Jeśli zalecone państwom korekty nie zostały wprowadzone, Komisja Europejska może wstrzymać albo zawiesić wypłaty środków oraz zażądać zwrotu funduszy już wypłaconych, które nie zostały wydane zgodnie z obowiązującymi zasadami. Za wykrywanie nieprawidłowości w wydatkowaniu funduszy unijnych odpowiedzialne są głównie władze krajów członkowskich. Jeśli kwota, której dotyczą nadużycia przekracza 10 tys. euro, są zobowiązane poinformować o tym unijne biuro ds. nadużyć finansowych OLAF.

Podsumowując wyniki badań w zakresie efektywności systemu kontroli środków UE można uznać, że system zarządzania i kontroli środków UE w Polsce jest skuteczny, gdyż poziom wykrytych nieprawidłowości nie przekraczał 2%. Nie oznacza to, że w razie wykrycia nieprawidłowości Komisja

⁹ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U z 2017 r. poz. 2077, ze zm.).

¹⁰ Art. 124 ust.1 rozporządzenia 1303/2013

¹¹ Rozporządzenie wykonawcze Komisji Europejskiej (UE) nr 1011/2014

Ady

Europejska nie może nałożyć korekty finansowej. Wykryte przez Komisję Europejską przypadki nieprawidłowości oraz nałożone korekty finansowe i przypadki czasowego wstrzymania płatności nie zmieniają ogólnie pozytywnego obrazu funkcjonującego systemu kontroli i zarządzania środkami UE w Polsce.

Przeprowadzone badania umożliwiły zweryfikowanie hipotezy w brzmieniu: wprowadzenie ujednoczonych standardów w zakresie zasad planowania kontrolnego, procedur kontroli i kryteriów oceny obowiązujących wszystkie organy kontroli ma istotny wpływ na efektywność wykonywania zadań kontrolnych przez te instytucje. Efekty działań w tym zakresie zależą od sprawnego działania systemu kontroli środków UE, w którym nie są powielane kompetencje i zakresy kontroli.

Ustalono, że organy kontroli w Polsce (NIK, KAS, RIO, Prezes Urzędu Zamówień Publicznych) w stosunku do swoich ustawowych zadań kontrolnych w niewielkim zakresie przeprowadzały kontrole prawidłowości wykorzystania środków UE. Odpowiedzialność za prawidłowość wykorzystania środków UE i kontrole w tym zakresie w zdecydowanej większości zlecone zostały dla instytucji tworzących system zarządzania i kontroli. Ilość przeprowadzonych kontroli w porównaniu do ogólnej działalności kontrolnej tych organów była niewielka. Wyniki badań potwierdzały, że organy te nie tworzyły systemu kontroli środków UE. Badania wykazały, że w Polsce brakuje instytucjonalnego systemu kontroli środków z budżetu UE przeznaczonych na politykę spójności stworzonego przez organy kontroli w państwie, którego zadaniem byłoby zapewnienie skutecznej kontroli tych środków. System taki powinien być stworzony przez organy kontroli państwa z naczelną ustawową rolą NIK. Kontrole środków UE wymagane są przez przepisy i standardy unijne. Funkcjonujące instytucje kontrolne w Polsce nie wypracowały wspólnych standardów w zakresie zasad planowania kontroli środków UE, procedur przeprowadzania kontroli i kryteriów oceny. Wdrożenie ujednoczonych standardów, zasad i procedur kontroli obowiązujących wszystkie organy kontroli w państwie ma istotny wpływ na efektywność wykonywania zadań kontrolnych przez te instytucje. Efekty działań w tym zakresie zależą od sprawnie działającego systemu kontroli środków UE, w którym nie będą powielane kompetencje i zakresy kontroli. Analiza wykazała, że system kontroli państwa w zakresie środków UE charakteryzuje się wysoką pracochłonnością, ale jest mało skuteczny w zakresie wykrywania nieprawidłowości. Organami kontroli państwa, tj. kontrola KAS, NIK, RIO, Prezes Urzędu Zamówień Publicznych wykrywają zaledwie 4% nieprawidłowości. Sprawność systemu kontroli środków UE uzależniona jest od wzajemnej współpracy pomiędzy organami kontroli państwa, komunikacji oraz koordynacji działań pomiędzy nimi. Współpraca, wymiana informacji ma wpływ na sprawność planowania kontroli, usuwania stwierdzonych nieprawidłowości, a tym samym na poprawę efektywności działań instytucji kontrolnych w Polsce.

Wyniki badań wskazywały, że nie zostały wypracowane zasady współpracy pomiędzy instytucjami kontrolnymi w zakresie planowania kontroli, co powodowało nakładanie się kontroli (jest to bardziej uciążliwe dla kontrolowanych niż dla instytucji kontrolnych). Występowały przypadki, że w tym samym okresie kilka instytucji kontroluje ten sam projekt współfinansowany ze środków UE, czy też postępowanie przetargowe. Niedoskonała koordynacja oprócz negatywnego wpływu na efektywność działań instytucji kontrolnych wywierała także niekorzystny wpływ na postawy beneficjentów wobec instytucji kontrolnych.

Analiza organizacyjno – prawnych podstaw działalności organów państwa w zakresie zwalczania i przeciwdziałania przestępczości środków UE w Polsce wykazała, że zorganizowany został w tym zakresie sprawny system, którego celem jest wykrywanie nadużyć finansowych i ograniczanie przestępczości środków UE. W skład tego systemu wchodzi następujące organy państwa:

- Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, zajmująca się ochroną porządku konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej,
- Centralne Biuro Antykorupcyjne - zwalczaniem i przeciwdziałaniem przestępczości w zakresie korupcji,
- Policja i Prokuratura - ściganiem przestępstw,
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów – prowadzeniem postępowań antymonopolowych w sprawach praktyk ograniczających konkurencję,
- Urząd Zamówień Publicznych - zwalczaniem i przeciwdziałaniem przestępczości w zakresie udzielania zamówień publicznych.

Zakres zadań i uprawnień wymienionych organów wskazywał, że ustalone zostały procedury postępowania w celu zapewnienia sprawnej komunikacji oraz koordynacji działań pomiędzy instytucjami kontrolnymi, a instytucjami zajmującymi się zwalczaniem i przeciwdziałaniem przestępczości środków UE. Tak uregulowany zakres współpracy ma wpływ na eliminowanie stwierdzonych nieprawidłowości, a także przyczynia się do ograniczenia nadużyć finansowych i przestępczości środków UE w Polsce.

Pomimo przeprowadzenia tak wielu kontroli środków UE przez instytucje systemu zarządzania i organy kontrolne państwa nie może zapewnić, że nie wystąpią nieprawidłowości - kontrole są bowiem zawsze prowadzone na próbie wydatków oraz jednostek i dotyczą najczęściej działań ex post czyli po zrealizowaniu projektu. Nie znajduje potwierdzenia opinia, że kontroli środków UE jest zbyt wiele, choć z pewnością stanowią pewną dolegliwość dla beneficjentów. Kontroli środków UE powinno być tyle, aby system zarządzania i kontroli mógł być uznany przez instytucje unijne za skuteczny i zapewniający należyte wykorzystanie środków UE, zgodnie z przepisami i z przeznaczeniem tych środków. Podstawowym kryterium kontrolnym w przypadku wszystkich organów kontroli była zasada legalności, pomimo innych stosowanych kryteriów. Większość działań kontrolnych ma charakter ex-post, a zatem ich oddziaływanie prewencyjne jest ograniczone i w dużej mierze uzależnione od implementacji wniosków pokontrolnych. Główne problemy utrudniające prowadzenie kontroli środków UE to m.in:

- niespójność interpretacyjna, np. różne orzeczenia, na które powołują się instytucje kontrolne (UZP, RIO, UKS)
- nieostre definicje (UZP, UKS),
- ograniczenia kadrowe, czyli liczba pracowników niewystarczająca w porównaniu do potrzeb (UZP, RIO),
- nadmiar zgłoszeń o wszczęcie kontroli (UZP).

Wyniki badań wskazywały, że w zakresie organizacji kontroli środków UE w Polsce powinny być podjęte działania mające na celu wdrożenie skoordynowanego instytucjonalnie systemu kontroli sprawowanej przez organy kontroli środków publicznych, w tym pochodzących z budżetu UE przeznaczonych na politykę spójności. W systemie tym obejmującym kontrolę NIK, KAS, Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych i RIO powinny być wprowadzone ujednoczone standardy w zakresie: planowania, procedur kontroli i kryteriów oceny, mające wpływ na efektywność wykonywanych zadań kontrolnych przez te instytucje. Nadrzędną rolę w systemie kontroli środków UE powinna pełnić Najwyższa Izba Kontroli - jako naczelny organ kontroli środków publicznych państwa. Należałoby także podjąć działania w zakresie sprawnej komunikacji pomiędzy organami kontroli środków UE, m.in. w zakresie stwierdzanych nieprawidłowości i ich eliminowania, a także wykonywania zaleceń pokontrolnych.

4.3.3. Wkład głównego osiągnięcia do nauk o zarządzaniu

Omawiana monografia uzupełnia wiedzę na temat organizacji i funkcjonowania mechanizmów kontroli w Polsce w procesie wdrażania instrumentów prawno – finansowych polityki spójności UE w perspektywie finansowej 2014 – 2020. Monografia zawiera ocenę systemu zarządzania i kontroli środków UE w odniesieniu do standardów obowiązujących w UE. Przedstawia niespójności systemu, propozycję zmian mających na celu organizację spójnego i efektywnego systemu kontroli w procesie zarządzania środkami UE w Polsce. Wskazuje na konieczność wprowadzenia zmian organizacyjnych w działalności organów kontroli państwa.

Sprawność organizacji i funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli środków UE oraz jego spójności z przepisami prawa UE obowiązującego w kolejnych perspektywach finansowych to problem badawczy mało rozpoznany w literaturze. Brak jest badań i opracowań dotyczących oceny funkcjonowania systemu kontroli środków UE realizowanej przez organy kontroli państwa – zasad ich organizacji, procedur i kryteriów kontroli w odniesieniu do obowiązujących przepisów prawa krajowego i UE.

Przedstawione wyniki badań mają zatem istotne znaczenie poznawcze i aplikacyjne, gdyż prezentują:

- zgodność obowiązującego systemu zarządzania i kontroli środków UE z wymogami prawa krajowego i unijnego,

- zmiany, które wystąpiły w organizacji systemu zarządzania i kontroli w kolejnych perspektywach finansowych,
- ocenę skuteczności systemu kontroli środków UE państwa (NIK, KAS, Prezes Urzędu Zamówień Publicznych)
- znaczenie systemu kontroli i zarządzania w procesie przeciwdziałania nadużyciom finansowym ze środków UE.

Wyniki przeprowadzonych badań prezentują wiedzę niezbędną dla przedstawicieli instytucji zarządzających i koordynujących środkami UE, instytucji kontrolujących finanse publiczne w państwie, a także dla beneficjentów tych środków biorących bezpośredni udział w procesie ich aplikacji i rozliczania. Wyniki badań powinny być szczególnie wykorzystane przez przedstawicieli organów kontroli państwa, w celu stworzenia sprawnego systemu kontroli finansów publicznych, w tym także pochodzących z budżetu UE. Monografia przedstawia istotne niedociągnięcia w zakresie organizacji i funkcjonowania systemu kontroli środków UE, a także propozycję jego usprawnienia. Szczegółowy wkład do nauk o zarządzaniu w dziedzinie funkcjonowania administracji publicznej można przedstawić w podziale na cztery główne aspekty:

Aspekt teoretyczny. Wkładem do nauki jest opracowanie schematu systemu kontroli środków UE z przeznaczeniem na politykę spójności w Polsce z uwzględnieniem obowiązujących standardów określonych prawem krajowym i unijnym. Ponadto poszerzenie teorii rozwoju regionalnego o czynniki decydujące o absorpcji środków UE, w tym o skuteczność systemu kontroli tych środków. Pełna absorpcja środków UE ma istotny wpływ na podniesienie konkurencyjności, przeciwdziałanie marginalizacji, a tym samym na poprawę warunków życia mieszkańców regionów. System kontroli będący najważniejszym obszarem w procesie zarządzania środkami UE ma istotny wpływ na rozwój społeczno – gospodarczy poszczególnych regionów. Zapewnienie skutecznego funkcjonowania systemu kontroli ma istotny wpływ na zapobieganie nieprawidłowościom, ich wykrywanie i korygowanie, a tym samym efektywne wykorzystanie środków UE. Dokonano uporządkowania schematu organizacji systemu zarządzania i kontroli środków UE. Wskazano na diagnozę problemów polskiego modelu prawa w kontekście problematyki polityki spójności i implementacji prawa unijnego do systemu prawa krajowego w zakresie zarządzania oraz kontroli środków UE. W pracy odniesiono się przy tym do problematyki modelu tworzenia prawa, polegającego na wykorzystaniu zasad posługiwania się pojęciami prawnymi oraz siatką pojęć, zarówno przez prawodawcę unijnego, jak i polskiego. Monografia przedstawia potrzebę konstrukcji racjonalnego systemu kontroli środków UE. Ponadto otwiera szerszą dyskusję na temat kształtu normatywnych implementowanych modeli, jasnego wyznaczenia precyzyjnych i elastycznych granic w systemie zarządzania, kontroli i audytu poszczególnych etapów przepływu środków unijnych.

Aspekt empiryczny. Monografia podejmuje tematykę oceny funkcjonowania systemu kontroli środków UE, stanowiącego istotny czynnik warunkujący proces rozwoju regionów w oparciu o pełną absorpcję środków UE. Przedstawia proces implementacji prawa unijnego do systemu prawa krajowego w zakresie zarządzania oraz kontroli środków UE dotyczących polityki spójności. Wkładem do nauki jest stworzenie modelu teoretyczno – praktycznego zarządzania środkami UE, a w szczególności:

- programowania środków UE na poziomie unijnym i krajowym,
- procesu ewaluacji programów operacyjnych,
- zarządzania finansowego środkami UE (przepływy kapitałowe i dokumentów),
- systemu instytucjonalnego zaangażowanego w zarządzanie i kontrolę środków UE (system audytów, kontrola projektów, certyfikacja, poświadczenie płatności, wnioskowanie o płatność).
- nadzoru i kontroli nad beneficjentami środków UE (zadania instytucji zarządzającej, certyfikującej i audytowej oraz formy dokumentowania tych czynności).

Aspekt metodyczny. W pracy zastosowane zostały narzędzia badawcze służące analizie mechanizmów kontroli instrumentów polityki spójności UE. Podstawowa metoda badawcza polegała głównie na analizie porównawczej implementacji prawa krajowego i unijnego w zakresie zarządzania środkami UE w poszczególnych perspektywach finansowych UE. Metodyka prowadzonych badań zakładała połączenie badań ilościowych (sondażowych) oraz jakościowych (analiza dokumentów, aktów prawnych). Dzięki temu możliwa była większa pewność, co do uzyskanych wyników badania

Aspekt praktyczny. Wnioski, które zostały przedstawione w tej monografii mogą posłużyć różnym grupom interesariuszy. Przede wszystkim ich przydatność jest znacząca dla przedstawicieli instytucji zarządzających i kontrolujących środki UE w państwie. Krajowe systemy kontroli i audytu w państwach członkowskich przeprowadzane są przez co najmniej trzy instytucje – zarządzające i koordynujące programem, certyfikujące oraz audytowe. Powinny one skutecznie wykrywać nieprawidłowości ex ante, a jednocześnie nie utrudniać realizacji projektów przez beneficjentów środków UE, winny także umożliwiać usprawnienie procesów wykorzystania tych środków. Kontrola stworzona przez system zarządzania i kontroli jest wzmocniana w Polsce przez organy kontroli skarbowej, Urząd Zamówień Publicznych, NIK, RIO w zakresie środków wykorzystywanych przez jednostki samorządu terytorialnego, a także przez krajowe organy śledcze, UZP oraz UOKiK. Wymaga ona precyzyjnych zasad koordynacji i procedur współpracy. W systemie prawa UE działania krajowych organów kontroluje Komisja Europejska, sądy unijne, OLAF oraz ETO. Tak skomplikowana struktura wymaga dobrej współpracy tak wielu organów i sprawności przepływu informacji dotyczących środków unijnych. Wnioski te mogą mieć istotne zastosowanie w praktyce legislacyjnej oraz w koordynacji zarządzania i kontroli przez administrację publiczną tych niezwykle złożonych procesów, dotyczących problematyki programów operacyjnych i projektów współfinansowanych ze środków europejskich.

Podsumowując opis mojego osiągnięcia naukowego przytoczę fragmenty recenzji wydawniczych. Profesor dr hab. Elżbieta Chojna – Duch w swojej recenzji podkreśla rzetelność pracy w jej aspekcie teoretycznym i praktycznym:

„Publikacja ma ponadto i przede wszystkim także charakter naukowy, zawiera pogłębione analizy prawnicze oraz cenne rozważania z zakresu nauk zarządzania. Zarówno w nauce polskiej, jak i w literaturze zagranicznej jest niewielka ilość publikacji zajmujących się zagadnieniami polityki spójności i procesami kontroli ujętymi szeroko, a zarazem nie powierzchownie. Brak w szczególności opracowań poświęconych z jednej strony czynnikom warunkującym wdrażanie polityki spójności UE w Polsce (tu opartych na wynikach badań ankietowych), wskaźnikami ewaluacji, systemem zarządzania i kontroli środków UE (przy podziale kompetencji i odpowiedzialności między organami UE, a instytucjami krajów członkowskich), z drugiej strony - oceny zmian systemowych w zakresie zarządzania i kontroli w kolejnych perspektywach finansowych, jak i efektywności działań tych instytucji”.

Profesor dr hab. Witold Modzelewski zwraca uwagę na stopień oryginalności recenzowanej książki oraz jej wkład do nauki:

„Praca dotyczy istotnego problemu o znaczeniu praktycznym i naukowym. Poruszana w pracy problematyka jest ważna i wymaga analiz o charakterze naukowym i praktycznym. Brak jest również dojrzałych prac na ten temat na polskim rynku wydawniczym. Recenzowana praca wypełnia tę lukę. Kontrola wydatkowania środków UE i auditing tych procesów jest istotnym problemem praktycznym i merytorycznym. Istniejące w tym zakresie systemy kontroli charakteryzują się wysoką pracochłonnością i niską skutecznością. Recenzowana praca omawia w sposób dojrzały wszystkie istotne zagadnienia z tego zakresu. Diagnozy będące wynikiem tej pracy należy uznać w większości za trafne, podbudowane doświadczeniem zawodowym i rzetelnością badawczą. Recenzowana praca zasługuje na uznanie, ma charakter badawczy. Szczególnie interesujące są rozważania dotyczące:

- modelu tworzenia prawa realizującego politykę spójności,*
- implementacji prawa UE w Polsce w omawianym zakresie,*
- skuteczności rozwiązań obowiązujących w naszym kraju”.*

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych

5.1. Obszary działań naukowo – badawczych

Prowadzone przeze mnie badania po uzyskaniu stopnia doktora mieszczą się w obszarze polityki spójności UE, jej instrumentów prawno – finansowych. Ich tematyka charakteryzuje się swoistą progresją i pogłębieniem – moje zainteresowania ewaluowały od zagadnień związanych z polityką rozwoju regionów, w tym w oparciu o instrumenty finansowe UE, poprzez badania w zakresie zmian instytucjonalnych w związku z polityką spójności UE, a następnie zostały pogłębione o organizację systemu zarządzania i kontroli środków UE stworzonego przez instytucje biorące udział w procesie

zarządzania tymi środkami oraz o kontrolę organów państwa. Moje zainteresowania naukowe powiązane są z pracą zawodową na stanowisku kontrolera w Najwyższej Izbie Kontroli, gdzie obszarem moich kontroli była m.in. ocena przygotowania instytucji zarządzających do wdrażania programów operacyjnych, organizacji systemu zarządzania i kontroli oraz prawidłowość wykorzystania środków UE w odniesieniu do przepisów prawa UE i krajowego. W związku z wykonywanymi kontrolami współpracuję z beneficjentami środków UE, tj. z jednostkami samorządu terytorialnego, przedsiębiorcami i innymi podmiotami.

Tematyka funkcjonowania administracji, w tym w zakresie zarządzania środkami UE była przedmiotem wykonywanych przez mnie kontroli w ramach pracy w NIK, tj.

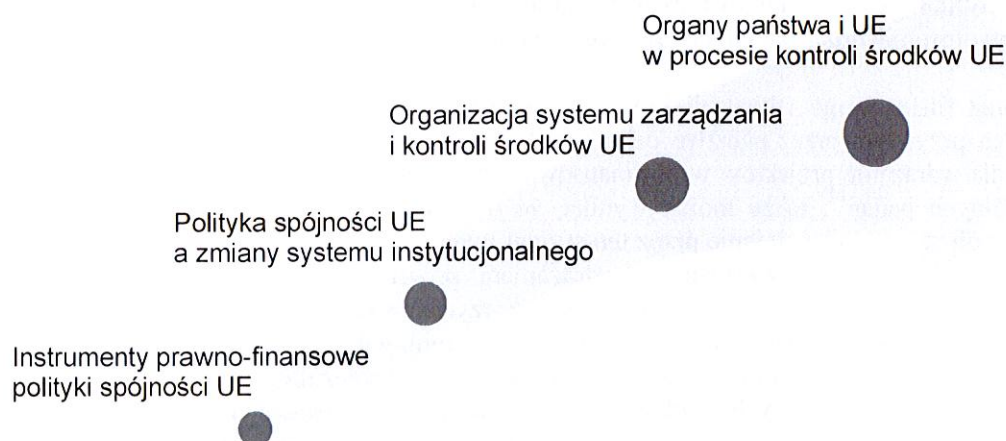
- przygotowania ARiMR do wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 (2006),
- przygotowania Samorządu Województwa Podkarpackiego do wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020 (2014),
- zamknięcia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2013 (2015),
- wsparcia rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw środkami Unii Europejskiej w ramach działania 4.3 i 4.5 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007 – 2013 (2016),
- działania samorządu województwa w zakresie rozwiązywania problemów społeczno – ekonomicznych mieszkańców miast istotnie dotkniętych skutkami zmian gospodarczych (2017),
- zmian w organizacji i funkcjonowaniu administracji rolnej (2018).

Bardzo często zagadnienia objęte kontrolą stanowiły inspirację do pogłębionych badań naukowych. W pracy zawodowej w NIK wiedzę teoretyczną konfrontowałam z praktyką.

Cztery podstawowe nurty badawcze związane z moim dorobkiem naukowo – badawczym to badania (rys.2):

- znaczenia instrumentów prawno – finansowych polityki spójności UE w rozwoju regionów
- wpływu polityki spójności UE na system instytucjonalny w regionach
- funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli środków UE
- działalności organów kontroli państwa w zakresie kontroli środków UE.

Rys.2. Nurty badawcze związane z moim dorobkiem naukowo – badawczym

Źródło: opracowanie własne

Problemy badawcze podjęte w związku z wyszczególnionymi nurtami badawczymi wymagały zastosowania różnych metod badawczych, wśród których najczęściej wykorzystywana była:

- metoda dedukcji, wykorzystywana głównie w analizie aktów prawa unijnego i krajowego oraz dokumentów tworzonych przez instytucje systemu zarządzania i kontroli,
- metoda porównawcza wykorzystywana głównie w ocenie skuteczności stosowania instrumentów prawno – finansowych polityki spójności UE w odniesieniu do regionów w Polsce.
- metoda ankietyzacji, gdzie wyniki badań ankietowych oraz sondażowych w wybranej grupie beneficjentów środków UE (przedsiębiorców, jednostek samorządu terytorialnego) przedstawiciele organów kontrolnych w państwie stanowiły uzupełnienie powyżej wymienionych metod badawczych.

5.1.1. Badania nad organizacją systemu zarządzania i kontroli środków UE

Ten obszar badawczy jest ściśle powiązany z moim głównym osiągnięciem naukowym i koncentruje się bezpośrednio na organizacji prawnej, instytucjonalnej systemu zarządzania i kontroli środków UE. Można w nim wyróżnić następujące problemy badawcze:

- przygotowanie organów administracji do wdrażania krajowych i regionalnych programów operacyjnych w kolejnych perspektywach finansowych (przygotowanie organizacyjne, proceduralne, kadrowe),
- zmiany w organizacji systemu zarządzania i kontroli obejmujące: uproszczenia procedur, zmiany instytucjonalne, implementację prawa unijnego do porządku prawnego krajowego, a następnie ustalanie procedur w zakresie systemu zarządzania i kontroli przez instytucje zarządzające programami operacyjnymi,
- zasady zarządzania finansowego, procedur zapewniających funkcjonowanie prawidłowej ścieżki audytu, desygnacji, sprawozdawczości i monitorowania realizacji programów operacyjnych,
- schemat kontroli wykonywanej w ramach zadań instytucji tworzących system zarządzania i kontroli poszczególnych programów operacyjnych oraz występujące nieprawidłowości i wskazywanie przyczyn ich powstawania,
- czynniki warunkujące sprawność funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli w poszczególnych programach operacyjnych, tj. wypełnianie zadań przez instytucje zarządzające, wdrażające, pośredniczące, certyfikujące oraz audytową tworzące system instytucjonalny związany z wdrażaniem środków UE, przygotowanie organizacyjne i kadrowe do pełnej realizacji zadań.

System zarządzania finansowego i kontroli jest zespołem rozwiązań prawnych, administracyjnych i instytucjonalnych przyjętym przez państwo członkowskie dla realizacji programów operacyjnych, a w ich ramach dla wdrażania projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Z ogólnych badań¹², także moich wynika, że o skuteczności funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli stanowi wypełnianie przez ten system wymogów określonych w przepisach UE i w prawie krajowym, które są związane z wdrażaniem programów operacyjnych. Sprawnie funkcjonujący system zarządzania i kontroli zapewnia wykorzystanie środków UE zgodnie z celami i procedurami określonymi w umowach oraz w prawie unijnym i krajowym. W związku z powyższym prawidłowe i efektywne zarządzanie środkami UE uzależnione jest od organizacji skutecznych mechanizmów kontroli tych środków, które pozwolą na uniknięcie ewentualnych błędów lub nieprawidłowości. Kontrola i ewaluacja stanowi integralną część systemu realizacji programu

¹² S. Pastuszka, *Polityka Regionalna Unii Europejskiej - cele, narzędzia, efekty*, Wyd. Difin, Warszawa 2012, s. 78 – 79., Szlachta J., Zaleski J., *Spójność terytorialna w kontekście reformy europejskiej polityki strukturalnej – operacjonalizacja wymiaru terytorialnego*, [w] *Spójność terytorialna wyzwaniem polityki rozwoju Unii Europejskiej, Polski wkład w debatę*, A. Baucz, M. Łotocka, P. Żuber (red.), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009, s. 145 – 146, J. Szlachta, J. Zaleski, 2010, *Kierunki polityki regionalnej w Polsce do roku 2020*, „Gospodarka Narodowa”, nr 10.

operacyjnego. Ustawa wdrożeniowa definiując system realizacji programu operacyjnego wskazuje, że są to warunki i procedury obowiązujące instytucje uczestniczące w realizacji programów operacyjnych obejmujące w szczególności zarządzanie, monitorowanie, sprawozdawczość, kontrolę i ewaluację oraz sposób koordynacji działań podejmowanych przez te instytucje.

Wyniki badań wskazywały, że zgodnie z przepisami prawa unijnego i krajowego utworzony został układ instytucjonalny w ramach systemu zarządzania i kontroli poszczególnych programów operacyjnych. Zadania instytucji uczestniczących w tym procesie zostały wyszczególnione w obowiązujących uregulowaniach prawnych. Instytucje te stworzyły sprawnie funkcjonujący system kontroli, który zapewniał prawidłowe wdrażanie programów operacyjnych zgodnie z założeniami dokumentów programowych UE oraz projektów współfinansowanych ze środków UE w zgodności z umową o dofinansowanie. Efektywność tego systemu została zweryfikowana w oparciu o dane wskazujące na ilość i zakres wykrywanych nieprawidłowości w trakcie realizacji projektu, przed dokonaniem płatności na rzecz beneficjenta. Materiał empiryczny potwierdzał, że ponad 80% przypadków niewłaściwego wydatkowania środków UE było wykrywanych przez instytucje uczestniczące we wdrażaniu programów operacyjnych. Należy podkreślić, iż system ten pełni ważną rolę w procesie absorpcji środków UE, ponieważ przeprowadzane kontrole dotyczą wszystkich etapów w trakcie realizacji projektu i stanowią podstawę do płatności z budżetu środków UE w ramach alokacji danego programu operacyjnego.

Do efektów tego obszaru moich badań, które są komplementarne z osiągnięciem naukowym należy zaliczyć opublikowanie następujących prac:

- Walenia A., 2010, *Charakterystyka układu instytucjonalnego Podkarpacia odpowiedzialnego za wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa podkarpackiego na lata 2007 – 2013*. Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Polityki Europejskie, Finanse i Marketing, Nr 4 (53) 2010, s. 50 – 64.
- Walenia A., 2011, *Funkcje kontroli zarządczej w wykonywaniu budżetu w układzie zadaniowym w sektorze finansów publicznych* – Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Polityki Europejskie, Finanse i Marketing, Nr 6 (55) 2011, s. 129 - 143.
- Walenia A., 2012, *Polityka spójności UE jako czynnik zmian instytucjonalnych w makroregionie Polski Wschodniej*. „Aspekty integracyjne w Unii Europejskiej i relacje międzyregionalne, red. J. Wolkonowski, Wyd. Wydziału Ekonomiczno – Informatycznego w Wilnie, Uniwersytetu w Białymstoku, Wilno 2012, s. 28 – 39.
- Walenia A., 2013, *Sprawność instytucji sektora publicznego w zakresie wdrażania regionalnych programów operacyjnych w województwach Polski Wschodniej*. Wpływ globalizacji i integracji na konkurencyjność nowych krajów członkowskich UE, red. A.Grynia Wyd. Wydziału Ekonomiczno – Informatycznego w Wilnie, Uniwersytetu w Białymstoku, Wilno s. 476 - 489
- Walenia A., 2013, *Audyt wewnętrzny i kontrola zarządcza jako instrumenty zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego*. Instrumenty zarządzania finansami jednostek samorządu terytorialnego”, red. D.Wyszkowska, Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, „s. 42 – 61
- Grzebyk B., Walenia A., 2014, *Zadania instytucji zarządzających w procesie wdrażania regionalnych programów operacyjnych w regionach Polski Wschodniej*. Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy”, Zeszyt 40 (4/2014), s.66 – 76.Mój udział szacuję na 50%.
- Walenia A., 2014, *Czynnik ludzki w sektorze publicznym w procesie wdrażania polityki spójności UE w regionach Polski Wschodniej*. „Rozwój regionalny i lokalny w Europie

Środkowo – Wschodniej w warunkach kryzysu i reformy” red. Czupich M., Ignasiak – Szulc A., Kola – Bezka M. Wyd. Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, s. 476 – 488.

- Walenia A., Bednarowa L., 2015, *Implementation of quality management systems in public administration*, Journal of Environmental Protection, Safety, Education and Management, nr 3, s. 106-114. Mój udział szacuję na 50%.
- Walenia A., 2016, *Instytucje w procesie wdrażania inteligentnych specjalizacji w regionach Polski wschodniej*. Problemy rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i inkluzywnego w Europie Środkowo Wschodniej. Wyd. Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, s. 55 – 78.
- Walenia A., 2017, *Rola audytu desygnacyjnego w procesie zarządzania środkami UE w perspektywie finansowej 2014 – 2020*, „Nowe kraje członkowskie UE wobec procesu globalizacji. Źródła konkurencji, red. A. Grynia, Wyd. Wydziału Ekonomiczno – Informatycznego w Wilnie Uniwersytetu w Białymstoku, Wilno, s. 439 - 449
- Walenia A., 2018, *Podstawowe zasady programowania polityki spójności UE w perspektywie finansowej 2014 – 2020*. Zeszyty Naukowe Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach. Polska i świat wobec współczesnych wyzwań społeczno – ekonomicznych, zeszyt 9, s. 33 – 39
- Walenia A., 2018, *Ethical standards in the process of counteracting financial abuse with regard to the EU budget funds. The Case of Poland*. Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego Annales. Etyka w życiu gospodarczym, tom 21, nr 2, s. 73 – 87.

5.1.2. Badania działalności organów kontroli państwa w zakresie kontroli środków UE

W tym obszarze badawczym powiązany z moim głównym osiągnięciem naukowym łączę zagadnienia systemu zarządzania i kontroli środków UE z działalnością kontrolną organów kontroli państwa. Państwo wypełniając obowiązki wobec UE w zakresie kontroli środków UE ustanawia w tym celu zadania dla wyspecjalizowanych organów, które działają w określonym trybie, są wyposażone w odpowiednie uprawnienia oraz posiadają ustawowe pełnomocnictwa w dziedzinie kontroli.

W ramach tego obszaru przedmiotem analizy były następujące problemy badawcze:

- uregulowania prawne i organizacyjne organów kontroli państwa w zakresie kontroli środków UE obowiązujące w bieżącej perspektywie finansowej 2014 – 2020 oraz ich zmiany w porównaniu do poprzedniego okresu programowania,
- przykładowe obszary kontrolne i najczęściej występujące nieprawidłowości stwierdzane w wyniku kontroli środków UE sprawowanej przez organy państwa (NIK, RIO, KAS, Prezes UZP),
- zasady współdziałania, wymiany informacji pomiędzy organami kontroli państwa w zakresie kontroli środków UE,
- obowiązujące procedury systemu zamówień publicznych środków UE, zakres występujących niespójności w tym zakresie i wskazane rekomendacje mające na celu eliminowanie nieprawidłowości w procesie udzielania zamówień publicznych ze środków UE,

- identyfikacja ryzyka ponoszonego przez beneficjentów w związku z realizacją projektów współfinansowanych ze środków UE. Metody analizy ryzyka na poszczególnych etapach realizacji projektu współfinansowanego ze środków UE.

Kontrolę środków UE definiuje się jako element zarządzania i administrowania zasobami finansowymi budżetu UE, polegającą na sprawdzaniu i ocenie działalności organizacji i jej elementów składowych na płaszczyźnie finansowej, organizacyjnej i technicznej. Rezultaty działalności tych organów nazywamy wynikami kontroli, przekazywanymi odpowiednim organom państwowym i samorządowym oraz dostarczonymi podmiotowi kontrolowanemu. Działalność organów kontroli państwa stanowiących zbiór instytucji można określić jako system tylko wówczas, gdy między nimi więzi organizacyjna powodująca podział na instytucje nadrzędne i podrzędne, a także współdziałanie. Wyniki badań wykazały, że w przypadku instytucji kontrolnych środków UE w Polsce tego rodzaju więzi nie występują albo są wyjątkowo słabe. Jeżeli więc zbiór tych instytucji określa się jako system to tylko ze względu na brak lepszego, bardziej precyzyjnego określenia. Ich efektywność w zakresie zapobiegania i wykrywania nieprawidłowości w wykorzystaniu środków UE uzależniona jest od ich wzajemnego współdziałania, przepływu informacji. Organy kontroli państwa zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego prowadziły działalność kontrolną środków UE, jednak ich statystyka w stosunku do ogólnej działalności kontrolnej nie była znacząca. Głównym problemem pozostaje nadal brak przepływu informacji pomiędzy poszczególnymi organami kontrolnymi, brak współpracy i współdziałania w zakresie planowania kontroli oraz wykorzystania wyników kontroli. Mało spotykaną praktyką jest aktualnie przekazywanie przez organy kontroli do wiadomości poszczególnych instytucji kontrolnych wyników kontroli środków UE. Podejmowanie działań w zakresie współpracy przez instytucje kontrolne przyczyniłoby się do usprawnienia nadzoru nad realizacją wniosków pokontrolnych, ale także do efektywnego i bardziej precyzyjnego planowania podmiotów wykorzystujących środki UE. Nie występowałyby wówczas sytuacje wszczynania postępowań kontrolnych w tych samych podmiotach tego samego obszaru przez różne instytucje kontrolne. Sprawnie funkcjonujący system zarządzania i kontroli uniemożliwia nieefektywne wykorzystanie środków UE, nie dopuszcza do powstania nieprawidłowości, w miarę szybko wykrywa i koryguje nielegalne wydatki, odzyskuje kwoty nienależnie wypłacone wraz z odsetkami z tytułu zwrotu tych kwot po terminie. Badania wykazały, że system kontroli państwa w zakresie środków UE charakteryzuje się wysoką pracochłonnością, ale jest mało skuteczny w wykrywaniu nieprawidłowości. Organy kontroli państwa, tj. kontrola KAS, NIK, RIO, Prezes UZP wykrywają zaledwie 4% stwierdzonych nieprawidłowości.

Do istotnych publikacji, w których przedstawiam wyniki badań powiązane z tym obszarem należą:

- Ejsmont A., Ejdys S., Walenia A., 2017, *Sila dywersyfikacji w działalności przedsiębiorstw w kontekście aspektów ekonomicznych, finansowych i organizacyjnych*. Wyd. Difin, Warszawa, ss.169. Mój udział w monografii szacuję na 33%.
- Walenia A., Kata R., 2008, *Audyt środków UE* – Wydawnictwo TNOIK w Rzeszowie, Rzeszów, s. 395 – 420. Mój udział szacuję na 50%.
- Walenia A., 2009, *Kontrola w zakresie funduszy Unii Europejskiej*. Zarządzanie w sektorze publicznym. Eliminowanie zagrożeń, red. A.Kłopotek. Wyd. SGH w Warszawie. s. 97 – 112.
- Walenia A., 2012, *Efektywność wykorzystania narzędzi elektronicznych w procedurze zamówień publicznych jako metody racjonalizacji wydatków publicznych wynikającej z prawa Unii Europejskiej*. Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, s. 223 – 232.
- Walenia A., 2012, *Budżet zadaniowy w jednostkach samorządu terytorialnego jako zmiany systemowe wynikające z polityki spójności UE*. „Budżet zadaniowy – metodą

A. Walenia

racjonalizacji wydatków”, red. B.Woźniak, M. Postuła. Wyd. CEDEWU.pl – Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, red., s. 297 – 308

- Walenia A., 2012, *Zarządzanie zasobami publicznymi w sektorze samorządowym Podkarpacia w warunkach kryzysu finansów publicznych*. „Stabilność systemu finansowego – instytucje, instrumenty, uwarunkowania” red. A. Alińska, B. Pietrzak Wyd. CEDEWU.pl SGH w Warszawie, s. 125 – 131
- Walenia A., 2013, *Zarządzanie ryzykiem w sektorze samorządowym*. Wyd. Wyższa Szkoła Ekonomii Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach. Studia i materiały „Gospodarka Regionalna i Turystyka”, Zeszyt 2/2012, s. 20 – 33.
- Walenia A., 2013, *Audyt wewnętrzny i kontrola zarządcza jako instrumenty zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego*. „Instrumenty zarządzania finansami jednostek samorządu terytorialnego”, red. D.Wyszkowska. Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, s. 42 – 61
- Walenia A., 2014, *Polityka spójności UE a zmiany systemowe w zarządzaniu finansami publicznymi*. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 367, *Gospodarka Przestrzenna. Aktualne aspekty polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej*, red. Potocki J., Ładysz J. Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2014, s. 359 – 370
- Walenia A., 2016, *Control Mechanisms in the Process of Preventing Corruption in Public Administration Offices on the Example of Entities in the Podkarpackie Province*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego Annales. Etyka w życiu gospodarczym, Volume 19, no.4, s. 155-165.
- Walenia A., 2018, *Ethical standards in the process of counteracting financial abuse with regard to the EU budget funds. The Case of Poland*. Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego Annales. Etyka w życiu gospodarczym, Volume 21, no 2, s. 73 – 97.

5.1.3. Badania wpływu polityki spójności UE na system instytucjonalny w regionach

Ten obszar badawczy jest powiązany z moim głównym osiągnięciem naukowym i koncentruje się bezpośrednio na analizie systemu instytucji lokalnych, regionalnych, w tym także środowiska biznesowego wspomagających proces absorpcji środków UE w ramach regionalnych programów operacyjnych. Można w nim wyróżnić następujące problemy badawcze:

- charakterystykę układu instytucjonalnego odpowiedzialnego za kreowanie rozwoju lokalnego i regionalnego z wykorzystaniem środków UE. Zakres zadań instytucji publicznych i instytucji wspierających biznes związanych z absorpcją środków UE,
- czynniki warunkujące pozyskiwanie środków UE przez samorząd terytorialny i ich wpływ na podnoszenie konkurencyjności i innowacyjności tych jednostek,
- zmiany systemu instytucjonalnego wynikające z wdrażania zasad polityki spójności UE w kolejnych perspektywach finansowych.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że działania mające na celu przygotowanie do efektywnego wykorzystania środków UE dotyczyły wszystkich poziomów administracji publicznej (krajowego, regionalnego oraz lokalnego), a także najważniejszych partnerów społecznych, w tym instytucji środowiska biznesowego. Niewątpliwie zaproponowane w Polsce rozwiązania tworzą z jednej strony system kompatybilny z rozwiązaniami UE, ale równocześnie dostosowany do specyfiki polskich rozwiązań administracyjnych, prawnych i instytucjonalnych. O skali operacyjności systemu instytucji działających na poziomie lokalnym i regionalnym informuje wysoki wskaźnik absorpcji

Adelap

środków UE w ramach poszczególnych regionalnych programów operacyjnych, wynoszący ponad 90% zakontraktowanej planowanej alokacji. Działalność tych instytucji wywiera istotny wpływ na podniesienie konkurencyjności i przeciwdziałanie marginalizacji, a tym samym na poprawę poziomu życia mieszkańców, przyczyniając się do wdrażania zasad polityki spójności UE.

Wyniki przeprowadzonych badań zostały opublikowane w wybranych artykułach naukowych:

- Walenia A. 2008, *Przygotowanie organizacyjne i kadrowe jednostek samorządu terytorialnego województwa podkarpackiego do absorpcji środków UE* – Samorząd Terytorialny nr 11/2008, s. 29 – 40.
- Walenia A., 2009, *Rola budżetu samorządu województwa podkarpackiego w finansowaniu rozwoju regionalnego w warunkach członkostwa w UE*. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 21 (red. E. Pancer – Cybulska). Wrocław, s. 361 – 374.
- Walenia A., 2009, *Instytucje otoczenia biznesu jako czynnik wspomagający rozwój gospodarczy Podkarpacia*. Polityka Gospodarcza nr 17 – 18. Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Katedra Polityki Gospodarczej, s. 281 – 292.
- Walenia A., 2009, *Rozwój sieci współpracy w wykorzystaniu endogenicznych czynników rozwoju regionu Podkarpacia*. Partnerstwo przedsiębiorstw jako czynnik ograniczenia ryzyka działalności gospodarczej, red. Brdulak H., Duliniec E., Gołębiowski T.. TRANS 09. Wyd. Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, s. 525 – 538.
- Walenia A., 2009, *Finansowanie inwestycji w ramach kontraktów wojewódzkich (na przykładzie województwa podkarpackiego)*. Polityka inwestycyjna a rozwój regionalny, red. Poliński R. Wyd. Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Stalowej Woli, s. 155 – 166.
- Walenia A., 2010, *Formy działalności władz samorządowych w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich*. Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia Nr 9 (3) 2010. s. 285 – 294.
- Walenia A., 2010, *Charakterystyka układu instytucjonalnego Podkarpacia odpowiedzialnego za wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa podkarpackiego na lata 2007 – 2013*. Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Polityki Europejskie, Finanse i Marketing, Nr 4 (53) 2010, s. 50 – 64.
- Walenia A., 2010, *Relacje administracji rządowej i samorządowej województwa podkarpackiego w zakresie realizacji polityki regionalnej UE*. Dylematy rozwoju lokalnego i regionalnego na początku XXI wieku. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Nr 101 (red. Korenik S., Dybała A.), s. 197 – 208.
- Walenia A., 2010, *Aktywność administracji samorządowej Podkarpacia w zakresie pozyskiwania bezpośrednich inwestycji zagranicznych*. Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Biblioteka Regionalisty nr 10 (2010), s. 223 – 240.
- Walenia A., 2011, *Działalność administracji samorządowej Podkarpacia w zakresie wdrażania innowacyjnych metod zarządzania rozwojem regionalnym*. „Administracja, przedsiębiorczość, finanse jako elementy procesu rozwoju regionu”, red. P. Dziekański. Wyd. Wyższej Szkoły Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim, s. 264 – 284.

- Walenia A., 2011, *Infrastruktura instytucjonalna jako czynnik wspomagający proces tworzenia klastra w branży rolno – spożywczej Podkarpacia*. Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie nr 32/2011, s. 512 - 531
- Walenia A., 2013, *Zasoby finansowe a innowacyjność jednostek samorządu terytorialnego Podkarpacia*. „Uwarunkowania konkurencyjności rynkowej organizacji”, red. R.Fedan. Wyd. Wyższa Szkoła Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach, Kielce 2013, s. 81 - 101
- Walenia A., 2014, *Czynnik ludzki w sektorze publicznym w procesie wdrażania polityki spójności UE w regionach Polski Wschodniej*. „Rozwój regionalny i lokalny w Europie Środkowo – Wschodniej w warunkach kryzysu i reformy”, red. Czupich M., Ignasiak – Szulc A., Kola – Bezka M. Wyd. Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, red. s. 476 – 488.
- Walenia A., 2013, *Zarządzanie jakością w administracji publicznej Podkarpacia*. Wyd. Wyższa Szkoła Ekonomii Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach. „Gospodarka i finanse”, Zeszyt 3/2013, s. 191 – 205
- Walenia A., 2013, *Innowacje w działalności sektora samorządowego Podkarpacia*. Innowacyjność i przedsiębiorczość w rozwoju społeczno – gospodarczym, red. A.Sadowski, A.Wyszkowski. Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, s. 151 – 165
- Walenia A., 2015, *Rola instytucji publicznych w procesie wdrażania polityki spójności w regionach peryferyjnych Polski Wschodniej*, Współczesne wyzwania rozwoju gospodarczego. Polityka i kreacja potencjału. Struktura gospodarki - rynek pracy - środowisko i jakość życia, red. Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok, s.364-379
- Walenia A., 2015, *Aspekty etyczne systemów oceniania pracowników w instytucjach publicznych*. Annales – etyka z życia gospodarczym vol.18, nr 1, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, s. 49 – 59
- Walenia A., Olak A., 2017, *Determinants of the innovativeness of Polish enterprises*. Euroôpska Veda Vedecký časopis. European Science. Scientific Journal 2/2017, Podhájska 2017, s. 43 – 53. Moją udział szacuję na 50%.

5.1.4. Badania znaczenia instrumentów prawno – finansowych polityki spójności UE w rozwoju regionów

Ten obszar badawczy stanowił rozwinięcie moich zainteresowań przed uzyskaniem stopnia doktora i dotyczy:

- modelu europejskiej polityki spójności w kolejno obowiązujących perspektywach finansowych i ich znaczenia dla Polski,
- znaczenia instrumentów finansowych UE w polityce rozwoju lokalnego i regionalnego,
- czynników warunkujących wdrażanie polityki spójności w Polsce,
- zasad ewaluacji polityki spójności UE.

Na założenia polityki strukturalnej UE w okresie 2014 – 2020 istotny wpływ miały działania UE mające na celu realizację przyjętej w 2010 r. Strategii Europa 2020. Zadaniem Strategii Europa 2020 jest skorygowanie niedociągnięć europejskiego modelu wzrostu gospodarczego oraz stworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju gospodarczego, sprzyjającego inkluzji społecznej. W założeniach Strategii Europa 2020 określone zostały trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety, które stanowiły podstawę programowania polityki regionalnej w Polsce, tj.:

- wzrost inteligentny, rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- wzrost zrównoważony, rozwój niskoemisyjnej gospodarki,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, rozwój oparty na wspieraniu gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Wyniki badań wykazały, że w kolejnych perspektywach finansowych szeroki katalog regulacji prawnych, a przede wszystkim dwutorowość legislacyjna – unijna oraz krajowa, regionalna stanowiła utrudnia w aplikowaniu po wsparcie środkami UE przez zainteresowanych. Zdecydowana większość tych uregulowań prawnych, szczególnie krajowych czy też regionalnych wydawanych przez instytucje zarządzające programami operacyjnymi (minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, samorzady województw) stanowiła obszerne dokumenty, wskazujące procedury systemu zarządzania i kontroli programami operacyjnymi. W dokumentach tych wprowadzane są często zmiany, a podawanie ich do publicznej wiadomości w sposób mało dostępny było krytykowane przez wnioskodawców. Wyniki badań wskazywały także na inne bariery w procesie wykorzystania środków UE.

Znaczący wpływ na kształtowanie modelu europejskiej polityki spójności w perspektywie finansowej 2014-2020 wywarły zmiany w doktrynie polityki rozwoju regionalnego, które wprowadziły wymiar terytorialny w główny nurt ekonomii. Zmiany te umożliwiły uwzględnienie problemu zróżnicowania makroekonomicznego regionów. Dorobek ten związany jest między innymi z: nową geografią ekonomiczną (*new economic geography* - P. Krugman), polityką opartą na miejscach (*place based policy* - F. Barca), a także z przestrzenią przepływów (*space of flows*- M. Castells)¹³. Uwarunkowania teoretyczne były przekładane na rozwiązania polityki regionalnej przez OECD (jako nowy paradygmat polityki regionalnej) oraz Bank Światowy. Pod wpływem tych organizacji następowały zmiany modelu i priorytetów europejskiej polityki spójności, w mniejszym stopniu zorientowanych na tradycyjne działania wyrównawcze, a w większym stopniu ukierunkowanych na konkurencyjność układu terytorialnego i wykorzystanie endogenicznych zasobów regionów oraz usuwanie barier rozwojowych. Bank Światowy wskazał na szczególne znaczenie większych miast dla generowania dynamicznego rozwoju społeczno - gospodarczego. OECD w przeglądzie terytorialnym wskazała na możliwości i ograniczenia zastosowania nowej doktryny polityki regionalnej w Polsce¹⁴. Wyrazem tego były zmiany w określaniu polityki spójności, uwzględniające nowe jej aspekty, a przykładem były takie pojęcia jak: konkurencyjność regionów, samouczące się regiony, endogeniczne potencjały rozwojowe, gospodarka oparta na wiedzy, społeczeństwo informacyjne, informacyjne i komunikacyjne technologie, inteligentne specjalizacje, czułość i wrażliwość makroekonomiczna regionów.

Do istotnych publikacji, w których zawarta została powyższa problematyka badawcza zaliczam:

- Walenia A., 2008, ***Public and private partnership as a form of supporting investment projects in the podkarpackie region. Eterprise and region. Development conditions.*** Rzeszow University Faculty of Economics, p. 153 – 162.
- Walenia A., 2008, ***Czynniki warunkujące konkurencyjność rolnictwa Podkarpacia w procesie integracji ze Wspólnotą Europejską*** - SGGW Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie „Problemy rolnictwa światowego” Tom 4 (XIX) 2008, s. 444 – 455
- Ślusarz G., Walenia A., 2011, ***Competitiveness of Rzeszow In Comparison with the cities the Union of Polish Metropolises.*** Nacjonalna Akademia Nauk Ukrainy Instytut Regionalnych Doslidzeń, Lwów, s 141-150. Mój udział szacuję na 50%.

¹³M. Fujita, P. Krugman, A.J., Venables, *The Spatial Economy. Cities, Regions and International Trade*, The MIT Press, Cambridge - London 2001; P Krugman, *Development, Geography and Economic Theory*, The Massachusetts Institute of Technology Press, Cambridge 1995; F. Barca, *An Agenda for a Regional Cohesion Policy. A place base approach to meeting European Union challenges and expectations*, Independent Report prepared at the request of D. Huebner, Commissioner for Regional Policy, Brussels 2009;

M. Castells, *Siła tożsamości*, PWN, Warszawa 2008 oraz M. Castells, *Spoleczeństwo sieci*, PWN, Warszawa 2008.

¹⁴ OECD, *Przegląd terytorialny OECD. Polska*, Paryż-Warszawa. Książka została wydana przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2008

- Walenia A., 2008, *Instrumenty finansowe wspierające rozwój społeczno – gospodarczy Podkarpacia*. Rocznik Naukowy SERiA X, s. 345 – 360.
- Walenia A., 2010, *Wybrane czynniki warunkujące wdrażanie polityki rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich UE wobec makroregionu Polski Wschodniej*. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Nr 143 „Spójność w rozwoju regionalnym w Polsce i w przyszłości”, red. M. Klamut, E. Szostak, s. 251 – 260.
- Walenia A., 2009, *Prefinancing as a financial instrument supporting the absorption of UE resources in the Podkarpackie province*. Monografia – „Fundusze strukturalne na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego Łodzi i województwa łódzkiego w kontekście doświadczeń polskich regionów”, red. Stanisławski R., Greta M., Maciaszczyk A. Wyd. Politechnika Łódzka, Łódź, s. 135 – 147.
- Walenia A., 2009, *Wybrane zagadnienia rozwoju rolnictwa na obszarach Polski Wschodniej*. Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Problemy rolnictwa światowego, tom 9 (XXIV) 2009, s. 176 – 188,
- Walenia A., 2009, *Marketing terytorialny jako forma zarządzania rozwojem regionalnym*. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Katedra Ekonomiki Edukacji, Komunikowania w Doradztwie (red. Krzyżanowska K.), s. 9 – 24.
- Walenia A., 2009, *Zastosowanie metody statystycznej unitaryzacji zerowanej do oceny możliwości absorpcji środków UE przez sektor samorządowy Podkarpacia*. Studia i Prace. Kolegium Zarządzania i Finansów SGH nr 91, s. 22 – 34.
- Walenia A., 2009, *Wybrane czynniki warunkujące wdrażanie polityki spójności UE w regionie Podkarpacia*. Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Polityki Europejskie, Finanse i Marketing Nr 1(50) 2009, s. 199 – 212
- Walenia A., 2010, *Procesy metropolizacji a konkurencyjność regionów Polski Wschodniej*. Polityka ekonomiczna. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Nr 111 (red. Sokołowski J., Sosnowski M., Żabiński A.), s. 821 – 837
- Walenia A., 2010, *Agroturystyka jako forma aktywizacji gospodarczej obszarów wiejskich Podkarpacia w warunkach członkostwa w UE*. „Turystyka wobec nowych zjawisk w gospodarce światowej”, red. E. Dziedzic. Wyd. Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, s. 107 – 128.
- Walenia A., 2011, *Znaczenie inwestycji zagranicznych w rozwoju regionalnym Podkarpacia*. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Nr 180 „Problemy rozwoju regionalnego”(red. R. Brol, A. Raszkowski), s. 230 – 247.
- Walenia A., 2011, *Kontrakty wojewódzkie jako instrument rozwoju regionalnego ze szczególnym uwzględnieniem województwa podkarpackiego*. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Nr 166 „Polityka ekonomiczna” (red. J. Sokołowski, M. Sosnowski), s. 750 – 761
- Walenia A., 2011, *Zrównoważony rozwój w polityce regionalnej województwa podkarpackiego*. Monografia naukowa „W kierunku zrównoważonej gospodarki opartej na wiedzy w Polsce” (red. P. Sochaczewski), Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku. s. 194 – 218.
- Walenia A., 2013, *Zasoby finansowe jednostek samorządu terytorialnego Podkarpacia a możliwości absorpcyjne środków z budżetu UE w perspektywie*

Handwritten signature

finansowej 2007 – 2013. Wyd. Uniwersytet w Białymstoku. Red. M.Poniatowicz, Białystok, s. 85 – 95.

- Walenia A., 2014, *Polityka regionalna z uwzględnieniem Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka na lata 2007 – 2013*. Wyd. UR, red. B. Grzebyk, A. Walenia. „Przyrodnicze i społeczno – ekonomiczne uwarunkowania rozwoju obszarów przygranicznych Polski i Słowacji, Wyd. Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów, s. 53 – 67.
- Kata R., Walenia A., 2015, *Financial exclusion of farmers and rural entrepreneurs*. Journal of Agribusiness and Rural Development 2(36) s. 225 – 235. Mój udział szacuję na 50%.
- Kata R., Walenia A., Pyrkosz Damian S., 2015, *Financial exclusion of the rural population in Poland*. Journal of Agribusiness and Rural Development, 4(38) s. 705-716. Mój udział szacuję na 33%.

5.2 Charakterystyka dorobku naukowo – badawczego

5.2.1. Opis publikacji

Jak wynika ze szczegółowego zestawienia zamieszczonego w załączniku nr 4, w ciągu 10 lat od uzyskania stopnia doktora byłam autorką lub współautorką 95 publikacji naukowych, z czego 13 w języku angielskim oraz po 1 publikacji w języku rosyjskim i słowackim. Samodzielna praca naukowa została przedstawiona w 79 publikacjach, natomiast 13 publikacji było efektem współpracy z innymi autorami.

W skład mojego dorobku badawczo – naukowego wchodzi:

- 4 monografie o tematyce związanej ze środkami UE. Pierwsza monografia dotyczyła znaczenia środków UE w rozwoju regionów (Przyrodnicze i społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju obszarów przygranicznych Polski i Słowacji). Druga monografia przedstawia identyfikację ryzyka w związku z realizacją projektów współfinansowanych ze środków UE (Siła dywersyfikacji w działalności przedsiębiorstw w kontekście aspektów ekonomicznych, finansowych i organizacyjnych). Trzecia monografia przedstawia znaczenie Europejskiego Funduszu Rolnego jako podstawowego instrumentu Wspólnej Polityki Rolnej (Rola instrumentów wspólnej polityki rolnej w zrównoważonym rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich). Czwarta monografia przedstawia uwarunkowania systemu kontroli środków UE (Mechanizmy kontroli instrumentów prawno – finansowych polityki spójności UE w perspektywie finansowej 2014 – 2020) stanowiąca moje osiągnięcie naukowe w świetle art. 16 ust.2 cyt. ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki.

- 36 publikacji naukowych w czasopiśmie recenzowanych znajdujących się na liście B MNiSW, w tym 6 w języku angielskim,

- 25 rozdziałów w recenzowanych monografiach naukowych,

- 20 publikacji naukowych w innych czasopiśmie krajowych,

- 7 publikacji naukowych w innych czasopiśmie międzynarodowych.

Wskaźniki bibliometryczne moich publikacji przedstawia załącznik nr 3.

Łączna liczba punktów według wytycznych MNiSW uzyskana po doktoracie (2008 r.) wynosiła 526.

Web of Science – brak publikacji indeksowanych.

- cytowania artykułów nieindeksowanych 8 ; Index Hirscha: 1 (szukane wg Cited Reference Search) BazEkon

- cytowania 10; index Hirscha: 1

Publish or Perish (Google Scholar)

- cytowania 30; index Hirscha 3

Handwritten signature

5.2.2. Udział w projektach naukowo – badawczych, uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych

Moje publikacje naukowe stanowią także rezultat badań związanych z projektami badawczymi, których byłam współautorem i wykonawcą:

1. Projekt FORESIGHT Priorytetowe technologie dla zrównoważonego rozwoju województwa podkarpackiego, Nr WKP 1/1.4.5/2/2006/2/2006/21/24/602/206/U, 2006-2008, Projekt został sfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw oraz budżety państwa – projekt „Priorytetowe technologie dla zrównoważonego rozwoju województwa podkarpackiego oraz budżetu państwa – 2009, wykonawca.
2. Projekt badawczy „Tworzenie sieci współpracy pomiędzy sektorem nauki a przedsiębiorcami branży rolno – spożywczej w zakresie budowania innowacyjnego klastra spożywczego” Projekt nr Z/2.18/II/2.6/103/06, 2007 – 2008. Projekt sfinansowany w ramach środków UE z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego dla województwa podkarpackiego 2004 – 2006 – współautor projektu, wykonawca.
3. Projekt badawczy „Tworzenie sieci współpracy w zakresie innowacji pomiędzy przedsiębiorstwami z obszarów wiejskich a sektorem badawczo – rozwojowym – na przykładzie powiatów: rzeszowskiego, ropczycko sędziszowskiego i bieszczadzkiego, NR Z/2.18/II/2.6/65/06/U/13/06, 2006 – 2007. Projekt sfinansowany w ramach środków UE z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego dla województwa podkarpackiego 2004 – 2006 – współautor projektu, wykonawca.
4. Projekt „Rozwój Uniwersytetu Rzeszowskiego szansą dla regionu w latach 2007 – 2010, Projekt współfinansowany ze środków EFS, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013, Studia podyplomowe: Samorząd terytorialny w warunkach gospodarki rynkowej – 2014, wykładowca.
5. Projekt „Budowa potencjału dydaktycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego na poziomie europejskim” Projekt współfinansowany ze środków EFS, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013 – stażysta naukowy (2015).
6. Projekt, pt. „Człowiek i natura – transfer wiedzy i doświadczeń w Euroregionie Karpackim”, Nr PL-SK/KAR/IPP/III/124, 2013 – 2014, Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków EFRR oraz budżetu państwa za pośrednictwem Euroregionu Karpackiego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007 – 2013, współautor projektu, wykonawca.
7. University of Warmia and Mazury in Olsztyn, The Faculty of Economics, Department of Business Economics, the project titled "Organizations' determinants of innovation" – 2018, wykonawca.

5.2.3. Nagrody i wyróżnienia za działalność naukową

Nagroda indywidualna III stopnia Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego za osiągnięcia w nauce (2010)

List gratulacyjny Dziekana Wydziału Ekonomii za osiągnięcia w nauce (2013)

Nagroda za osiągnięcia w nauce (2015 r.)

Medal Komisji Edukacji Narodowej w Warszawie (2018)

5.2.4. Uczestnictwo w konferencjach krajowych i zagranicznych (wygłoszone referaty)

Efektom mojej pracy naukowej jest udział w krajowych i międzynarodowych konferencjach oraz seminariach naukowych. Od 2008 r. uczestniczyłam w 45 konferencjach naukowych, w tym 30

czynnie. Konferencje te organizowane były przez: Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Ekonomiczno – Informatyczny w Wilnie, Uniwersytet Szczeciński, Szkołę Główną Handlową w Warszawie, Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytet Warmińsko – Mazurski, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach. Brałam czynny udział w 15 konferencjach międzynarodowych (załącznik 4).

5.2.5. Inne osiągnięcia, w tym w zakresie popularyzacji nauki i dydaktyki

Od uzyskania stopnia doktora prowadzę działalność dydaktyczną, w ramach której rozwijam wiedzę i umiejętności studentów na poziomie pierwszym i drugim oraz słuchaczy studiów podyplomowych. Wiedzę teoretyczną łączę z doświadczeniem praktycznym wynikającym z zatrudnienia w Najwyższej Izbie Kontroli. Prowadzę wykłady z zakresu: prawa i postępowania administracyjnego, zamówień publicznych, audytu i kontroli finansowej, budżetowania zadaniowego i kontroli zarządczej.

Podnosząc moje kompetencje, uczestniczyłam w stażu naukowym w University of California, Berkeley (2 – 10.11.2015 r.).

Aktywność naukowo – organizacyjna związana była z uczestnictwem w pracach 6 komitetów organizacyjnych konferencji naukowych.

Podczas mojej pracy naukowo - badawczej włączałam się czynnie w pracę następujących organizacji naukowych:

- Stowarzyszenia Naukowo – Technicznego Inżynierów i Techników Rolnictwa, Oddział Rzeszów (2010),
- Stowarzyszenia Project Management Polska (2011),
- Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Oddział w Rzeszowie (2012).

W ramach mojej pracy zawodowej w NIK staram się nie tylko podnosić kwalifikacje poprzez uczestnictwo w szkoleniach z zakresu organizacji i funkcjonowania administracji publicznej, zarządzania środkami publicznymi, w tym także pochodzącymi z budżetu UE, czy też zasad i narzędzi zarządzania procesami kontrolnymi. Wiedzę wyniesioną z aktywności zawodowej w NIK uwzględniam w moich badaniach i publikacjach naukowych.

Arki

